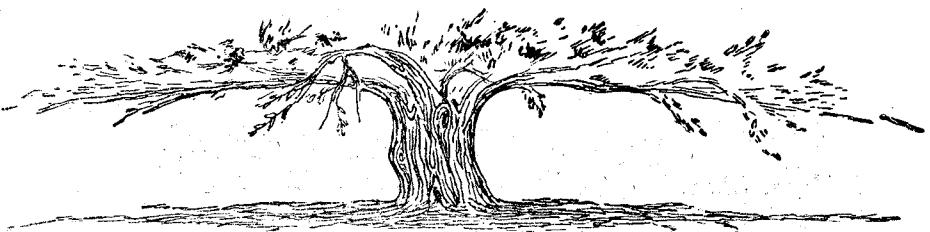

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ ΒΕΗΣ

ΕΡΓΟΝ ΡΙΞΤΕΡ

'Αρηκον εἰς τὸ Ὀδεῖον Ἀθηνῶν

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Γ^ρ
30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1903

Ο ΜΑΛΗΣ

Διήγημα

Ο Μαλῆς ήταν δι μεγάλος ἀνθρωπος που ἔμπαινε σκύβοντας ἀπό τὴν πόρτα καὶ μ' ἐφόβιζε. Ἐπάνω του βροντοῦσεν ἦ διάργυρη ἀρματωσιά, χύνουσα τὴν νύκτα φοβισμένον ψιθυρισμόν, πνιγμένην κλαγγήν. Γιὰ τοὺς ἄλλους κατέβαινεν ἀπό τὸ βουνό, γιὰ μᾶς τὰ παιδιὰ ἔβγαινεν ἀπό τὸ χθεσινὸ παραμῆδι τῆς γιαγιᾶς. "Υστερα ποῦ μεγάλωσα ἔμαθα πῶς ήταν φίλος τοῦ σπῆτιοῦ μου. Τὸ γιαταγάνι του προστάτευε τὸ σπῆτι μου, τὰ σπήτια τῶν συγγενῶν μου, τὸ σόī. "Οταν κατέβαινε τὴ νύκτα στὴ χώρα, βιαστικός, ἀλλάζων μιὰ κουβέντα μὲ τὴν γυναικα του, ἔπρεπε νὰ περάσῃ κι' ἀπὸ μᾶς. Τὸ γαύγισμα τῶν σκυλιῶν μας ἔσβυνε γρήγορα, ώς νὰ είχαν καὶ τὰ σκυλιὰ τὸν τρόβον νὰ μὴ προδώσουν τὸν ὁραῖον ἀνθρωπον ποῦ κατέβαινε σκεπασμένος ἀπό τὴ νύκτα. Εἶχε σκοτώσει τὸν φονιὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ τοῦ ἥπιεν αἷμα μέσα στὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ. Ἐπῆρε τὰ βουνά, μαζὶ μὲ τὴν λεβεντιάν του, ἥ δοπιά δὲν τὸν ἀφῆκε ποτὲ οὔτε νὰ φοβίσῃ ἀγωγιάτην στὸν δρόμον. "Οσο μεγάλωνα, ἥ ἀρματωσιά του βροντοῦσε μέσα στὴν ἀνάμνησίν μου. Ο Μαλῆς εἶχε γίνει θρῦλος, κάποια ὅμιλη ποῦ ἔξετυλίγετο στὸ βάθος, χάνοντα τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου. "Ως που ἔξηφανίσθη πλέον. Μετὰ 25 χρόνια μοῦ τὸν ἐπανέφερε κάποιο γράμμα λερωμένον, μὲ γραφήν μεγάλην χονδρήν καὶ ὑπομονητικήν. Μέσα εἰς τὸ παληόχαρτον τὰ γράμματα σκουντοῦσαν τὸ ἔνα τὸ ἄλλο, γράμματα μεγάλα σὰν

φασόλια, δυσκολοδιάβαστα, βουβά, κάτι προσπαθοῦντα νὰ πρῦν καὶ νὰ παραπονεθοῦν. Μᾶς ἥρθε καὶ ἄλλο γράμμα καὶ ἄλλο, καὶ ἄλλο. "Ολα ἔλεγαν τὸ ἴδιο πρᾶγμα, τὸ παράπονον. Καὶ τὸ παράπονον ἔβγαινεν ἀπὸ κάποιαν φυλακὴν παραμαλασσίαν, βουτηγμένην στὸ νερό. Καὶ τὸ γράμμα ἥρχετο τακτικά, σβυσμένον ώς ἀνάμνησις, προδίδον τὸ σάλεμμα κάποιου ἀνθρώπου εἰς ἔνα βάθος ποῦ ἥλιος δὲν ἔφθασε ποτέ.

* *

Κάποτε τὸ γράμμα ἔγινεν ἐπὶ τέλους ἀνθρωπος. Καθὼς ἔμπαινα σπῆτι μου, εἶδα εἰς τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἔνα κουρελιασμένον πελώριον γέρον, ὃ δποῖος ἀν ἐστηκώνετο ἀπὸ τὴν καρέκλαν του θὰ ἔφθανεν ώς τὸ ταβάνι. Ἀπὸ τὸ κεφάλι του είχαν φουντώσει τὰ ἄφθονα μαλλιά καὶ τὰ γένεια, ἐκεῖνα ποῦ τρέφονται μὲ τὴν δυστυχίαν. Καθὼς ἔμπηκα ἔκαμε δυὸ πηδήματα πρὸς ἐμένα ποῦ ἐτάραξαν τὸ πάτωμα. "Ο γέρος μ' ἀρπαξε καὶ μ' ἐφίλησε δυνατά, δλιγύτερο μὲ τὰ χελίλια του, περισσότερο μὲ τὰ γένεια του ποῦ μύριζαν ταμπάκο.

— Μπά, τὸ παιδί! Γερός, ἔ; Γερός;

— Ποιὸς εἴσαι;

— Ο Μαλῆς, παιδί μου. Ἀπὸ τὴ φυλακὴ ἔχομαι. Δώδεκα χρόνια κατάδικος, τί μὲ τηρᾶς;

Ο θρῦλος ἀρχισε νὰ ξαναφαίνεται στὸν νοῦν μου, ἥ διμίλη νὰ ξανατυλίγεται, καὶ νὰ γίνεται ἀνθρωπος τριάντα χρόνων γεμάτος χάλυβα καὶ ἀργυρον.

— Τί μὲ τηρᾶς; Μὴ θυμᾶσαι κάποιον ἀρματωμένον ἐδῶ καὶ 25 χρόνια; Γνορεύεις τοὺς λάζους καὶ τὰ πισλιά; Εἴμι¹ ἔξηντα χρονῶν παιδὶ μου, τώρα ποῦ μὲ βλέπεις. "Εκαμα δεκαπέντε χρόνια φυγόδικος καὶ δεκαπέντε φυλακῆ.

"Ο Μαλῆς ἔκαθησε. "Επίνε τσιγάρο μὲ τὴν πίπα τῆς φυλακῆς, ἔνα σκληρὸ ἔύλο, ποῦ εἶχαν σκαλισθῆ ἐπάνω του οἱ στεναγμοὶ τοῦ καταδίκου μὲ τὸν ὑπομονητικὸν σουγιᾶ. Καὶ κυττάζων ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρον, πέρα πρὸς τὰ φουγάρα ποῦ ἔκαπνιζαν, ἔροιξε μακριὰ τὰ μάτια του, δυὸ μάτια θόλα σὰν γεμάτα καπνόν, μάτια γαλανὰ καθὼς ἡ θάλασσα ποῦ τοῦ ἔγλυφε τὴν φυλακήν, μάτια δειλὰ τὰ δύοια δὲν ἔπαινσαν νὰ βλέπουν μπροστὰ εἰς τὸν οὐρανὸν ἔνα σιδηρόφραγμα.

— Ζωὴ ποῦ λέσ. Δεκαπέντε χρόνια βουνό, δεκαπέντε φυλακῆ. Τριάντα χρόνια χωρὶς ἀνασαμό. Καὶ τὸν ἀνασαμὸν νὰ τὸν πέρνης στὰ 60, ἀσπρος, παληόκορο. Κατακαῦμένη Βάντα, πᾶς μπροστὰ ἀπὸ μένα.

— Ποιὰ Βάντα;

— Η γυναῖκα μου. Πέθανε πέρσι, τέτοιον καιρό, πάει! Ξέρεις τί θὰ πῇ νὰ πεθάνῃ ἔκειδὸ τὸ κορμί; "Αμ' ἥτανε γυναῖκα ποῦ λέσ ἡ Βάντα! Λέν ἥμαστε παντρεμένοι ἐφτὰ μῆνες καὶ πῆρα τὰ βουνά. "Αφηνα μὰ γυναῖκα πίσω μου, τὴν ἵδια γιὰ τὸ σπῆτη, γιὰ τὸ χωράφι, γιὰ τὰ πρόβατα, γιὰ τὸ παιδὶ ποῦ ἔχανε σὲ δυὸ μῆνες. Καὶ κόπηκε, ποῦ λέσ, χίλια κομμάτια, καὶ τὸ σπῆτη ἔβγαζε καπνό, καὶ τὸ χωράφι καλαμπόκι, καὶ τὰ πρόβατα βόσκαγαν, καὶ τὸ παιδὶ τραγουδιώτανε στὴν κούνια. Αὐτὰ θὰ πῆσ; Αὐτὰ εἶνε μικρὸ πράματα. Τὸ μεγάλο εἰν' τοῦτο. Τ' ἀποσπάσματα ἔμπαιναν στὸ σπῆτη, ἔχυναν τ' ἀλεύρι, φοβέριζαν τὸ παιδὶ, ἔκαναν κατάλυμα, βάζανε μαχαίρι στὸ κοτέτσι. Η γυναῖκα στεκόνταν βράχος. Τώρα τοὺς ἔβριζε, υστέρα τοὺς ἔγελαγε, ἀπὲ τοὺς ξανάβριζε, ἀπὲ τοὺς ἔπερνε μὲ τὸ καλό. Μιὰ βολὰ εἶχα κατεβῆ τὴν νύχτα στὸ σπῆτη μου καὶ τὸ πρῶτο μὲ πῆραν μυρουδιὰ οἱ χωροφυλάκοι. Ως ποῦ νὰ στρίψω σὲ δυὸ τρία σπῆτια, πέντε ντουφεκὲς ἀπὸ πίσω μου. Τὴν γλύτωσα. Οἱ σταυρωτῆδες ἀπὸ κοντά μου, ἀλλὰ τοῦ κάκον. Μ' ἔχασαν. "Ενας χωροφύλακας σὲ λίγη ὥρα μὲ πετυχαίνει κοντά στὴ βρύση. Σηκώνει τὸ δπλο. Η γυναῖκα μου τοῦ πιάνει τὰ χέρια, τὸν κυλάει κάτω, ἀρχίζει τὸ πάλεμμα. Ως νὰ παλέψῃ ὁ χωροφύλακας μὲ τὸ θηλυκό, ἐπῆρα καιρὸ καὶ χάθηκα στὰ πλατάνια. "Εμαθα ὅ-

στερα πῶς ἡ Βάντα τοῦ πῆρε τὸ δπλο, κι' ἔκεινος πάει στὸ Στρατοδικεῖο. Δεκαπέντε χρόνια αὐτὴ ἥταν ἡ ζωὴ μου. "Η γυναῖκα μου νὰ παλέψῃ μὲ τ' ἀποσπάσματα, νὰ δέρνεται, νὰ δέρνῃ, νὰ τῆς χύνουν τὸ καλαμπόκι, κι' αὐτὴ νὰ τὸ μαέβῃ σπυρὶ μὲ σπυρὶ. Αὐτὸ τὸ θηλυκὸ τὸ κοντούλικο — μιὰ χαψιὰ ἥτανε — μέσα σ' αὐτὸ τὸ χαροπάλεμα ἔσκαβε τὸ χωράφι, βοσκοῦσε τὰ πρόβατα, ἀλώνιζε, κρατοῦσε τὸ σπῆτη, μεγάλωνε τὰ παιδιά μας, γιατὶ ἔφτα τάκαμεν ὅλα.

Τελείωσεν αὐτὴ ἡ ζωὴ. Μὲ λάβωσαν, μ' ἔπιασαν, μ' ἔρριξαν σὲ μιὰ φυλακὴ πέντε μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸ χωράφι. Μιὰ μέρα κυττάζοντας τὰ βουνὰ ἀπ' τὸ παραθύροι τῆς φυλακῆς βλέπω ἀπὸ κάπου ἀξαφνα τὴ γυναῖκα μου.

— Σ' εἶσαι, δρὴ Βάντα;

— Γώ.

— Μοναχή, δρή;

Δὲν εἶταν μοναχή. "Ηρθε μὲ τὰ πόδια, πέντε μέρες δρόμο, σέρνοντας τὰ ἔφτα παιδιά, τὸ μονλάρι, καὶ τὸ βοῦδι. Τὸ σπῖτη μας, καταλαβαίνεις, τ' ἀνοιξε κοντὰ στὴ φυλακή. "Επούλησε τὸ μονλάρι καὶ πῆρε τὸ μαγαζὶ τῆς φυλακῆς. "Εβαλε τὴν ποδιά, ἔγινε μαγαζάτορας. Κατάφερε νὰ πάρῃ στὴ φυλακὴ ἐλεύθερο τὸ ἔμπατα καὶ τὸ ἔβγα. Μαγέρευε γιὰ τοὺς φυλακισμένους καὶ γιὰ τοὺς στρατιώτας. "Επλενε καὶ τὰ σκουτιά τους. Τὰ παιδιά μας τὰ σκόρπισε δουλευτάδες στὴ χώρα, ἀλλὰ τὰ κράτησε μέσ' τὸ μαγαζί. Μὲ τέτοιον τρόπο ἔμπατε οὐζο γιὰ τοὺς φυλακισμένους μέσα στὸ ψωμὶ καὶ μέσ' τὰ δοῦχα τῆς — αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἔφερνε πεντάρες — ποῦ ἐστράβωσε τὴ φρουρά, δὲν τὴν ἔπερνε κανένας χαμπάρι. Δὲν ἥταν πρᾶμα ποῦ δὲν τῶκανε γιὰ νὰ μὴ μᾶς λείψῃ τὸ ψωμί. Εἶχα τὸ σπῆτη μου, ἀπόξω ἀπ' τὴ φυλακή, ἔβλεπα τὸν καπνὸ τοῦ σπῆτη μου, τζάκι δικό μου, νοικοκυριού! Δεκατρία χρόνια τούτ' ἡ δουλειά. Στὰ δεκατρία ἥρθε κι' ἔλυσε. Δούλεψε, δούλεψε, ἀπόστασε. Μὰ στὸ στρῶμα δὲν ἔπεφτε. Τῆς μέρες ποῦ κόντεβα νὰ βγῶ, μιὰ νύχτα κρύα, μπήκε τέλος δ' Χάρος μέσ' τὸ μαγαζί καὶ τὴν ἥρε ποῦ ἔπλενε. "Επεσε μέσ' τὴ σκάφη

Ο Μαλῆς ἔρούφηξε βαθειά τὴ σκαλισμένη πίπα. "Εροιξε τὰ μάτια του ὅξω ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ σφούγγισε τὰ δάκρυα μὲ τὸ πλατὺ λερωμένο μανίκι, δυὸ τίμια δάκρυα μνημοσύνου.

— Κύνταξε με τώρα, εἶπε, τί πρᾶμα εἶμαι. Βγῆκα στὸν κόσμο ἔνα παληόκορο μὲ τὴ γυναῖκα μου. Εμαθα ὅ-

χρονῶν. Πολλὲς φορὲς ὁ ἄντρας εἶνε ἄντρας γιατὶ τὸν κάνει τέτοιον μιὰ γυναικα, μιὰ κοντοῦλα γυναικα ποῦ δὲ φαίνεται. "Έγω τώρα νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια δὲν εἶμαι γιὰ νὰ φάω γλυκὸ ψωμί. Μὲ τραβάει τὸ βουνό. Δεκατρία

χρόνια τὸ τήραγα ἀπ' τὸ παραθύροι τῆς φυλακῆς, μακριὰ ποῦ φαινόταν σὰν καπνός. Θέλω νὰ πάω νὰ τὸ βρῶ. "Έχω ἀκόμα κουράγιο νὰ ξαναγίνω ληστῆς — μὰ λείπει ἡ γυναικα.

Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΡΙΦΙΟΣ

Η Ζάκυνθος εἶχε, κατά τινα ἐποχήν, τὸν Χρυσοῦν Αἴλωνα της, ὃσον ἀφορᾶ εἰς τὴν Τέγχην. Κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς δεκάτης διγδόνης ἐκατονταετηρίδος, οἱ ζωγράφοι Νικόλαος καὶ Παναγιώτης Δοξαρᾶς, ἐκ Πελοποννήσου ὄρμωμενοι εἰσήγαγον τὴν Ἰταλικὴν τέχνην ἐργασθέντες εἰς διαφόρους ἐκκλησίας ἐν Κερούρᾳ, Λευκάδι, καὶ ἰδίως ἐν Ζακύνθῳ, δπον ἀφύπνισαν τὸ ἐν τῇ νήσῳ ταύτη ἐνυπάρχον καλλιτεχνικὸν αἰσθημα. Εἰς τούτων, οἱ Παναγιώτης Δοξαρᾶς, μεθημήνευσε μάλιστα, ὡς γνωστόν, τὴν περὶ γραφικῆς τέχνης πραγματείαν τοῦ Λεονάρδου Δαβίντσι ἐν τῇ ἀπλῇ γλώσσῃ. Τοῦ ἔνδος τῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ Νικολάου, μαθητὴς ὑπῆρχεν ὁ ζακύνθιος Νικόλαος Κουτούζης, ὁ γνωστὸς ἐκεῖνος ἱερεὺς διὰ τὴν ἐπιδεικτικὴν καὶ πολυτελῆ ἀμφίσειν του, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὰς ἀρχιλοχείους, ἀλλὰ καὶ αἰσχροτάτας σατύρας του, ἀς ἔξετό εὔευε κατὰ γνωστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσώπων, ὅπως διορθώσῃ, ὡς ἔλεγε, τὰ παραλελυμένα ἥμη τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν του. "Αλλὰ περὶ τῶν ζωγράφων τούτων ἔξεδηκα ἀλλοτε ἐν τῷ περιοδικῷ «Εστία», ὃσα περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων των ἐγίνωσκον.

"Αλλ' ἐν Κεφαλληνίᾳ δύναται τις νὰ ἴδῃ διόλκηδον τὴν τέχνην τοῦ Ριφίου. "Απασαι αἱ γραφαὶ τῆς «Παναγίας τοῦ Δραπάνου» εἶνε ἀποκλειστικὸν αὐτοῦ ἔργον.

"Η περὶ τῆς ζακύνθιας κεῖται ἐν τῇ γραφικωτάτῃ κοιλάδι τοῦ Δραπάνου, ητὶς περικλείεται βιορειανατολικῶν ὑπὸ ἀπορρώγων ὑψηλοτάτων βράχων, καὶ νοτιοδυτικῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ λιμένος τοῦ Αργοστολίου (**).

(*) Αγνοῶ δὲν καὶ ὁ ἀδήναις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔξασκησας τὴν τέχνην του Διονύσιος Τσόκος, ὃπηρεζε μαθητὴς τοῦ Καντούνη, ὁ Καντούνης ἀτέθανε τῷ 1834, μὴ γνωστῶν δὲ τὴν κατ' ἔκεινο τὸ ζῆσης ἡλικίαν τοῦ Τσόκου, ἀδυνατῶ ν' ἀποφανθῶ βεβαιῶς περὶ τούτου.

(**) Επειδὴ ἀνέφερα ἐνταῦθα τὸ δνομα 'Αργοστολί, μοῦ ἔρχεται εἰς τὴν μήνην τὸ λατινικὸν Ergastulum, ὃς ἔκαλουν οἱ Ρωμαῖοι τὰς φυλακὰς ἔνδια εἰργάζοντο οἱ εἰς ποινὴν καταδικαζόμενοι δοῦλοι. Μὴ ἀρ-

Μακρὰ λιθίνη γέφυρα, διαχωρίζουσα τὸν λιμένα ἀπὸ τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Κουτάβου. φέρει εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην, ὅδος δὲ ἀμφοτέρωθεν σκιαζομένη κατὰ τὸ θέρος ὑπὸ ἀμφιλαφῶν πλατάνων φέρει μέχρι τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ὑπάρχει ἔκει που πλησίον καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως.

Τὸ ὁραῖον τῆς ἐκκλησίας εἰκονοστάσιον κατεσκευάσθη, ἀν δὲ ἀπατῶμαι, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωάννου Βαλδάμου εἰσαγαγόντος πρώτου ἐν τῇ νήσῳ τὸν ἰωνικὸν ἴδιως ωυθμόν, δὲ ἐφήρμοσεν οὗτος εἰς τινας ἐκκλησίας καὶ ἴδιως ἐν τῷ ὑποκαταστήματι τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης. Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἀνώτατον μέρος ἔγραψεν δὲ Ρίφιος τὰ τέσσαρα μεγάλα γεγονότα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὴν Γέννησιν, τὴν Σταύρωσιν, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψιν. Εἰς δὲ τὸ μεσαῖον τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὴν Ἀγίαν Τριάδα. Τελευταῖον εἰς τὸ κατώτατον μέρος, δπον αἱ τρεῖς τοῦ Ἀγίου Βήματος θύραι, τοὺς τρεῖς μεγάλους τῆς ἐκκλησίας ἱεράρχας, Βασίλειον, Γρηγόριον καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Εἰκάζομεν διτὶ μόναι αἱ γραφαὶ τῆς Γεννήσεως, Σταυρώσεως, Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως εἶνε ἔργα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥπτον πρωτότυπα αὐτοῦ. Τὸ διάγραμμα εἶνε κάπως ἔνορτοπον, καὶ ἀμοιρούν ἴδιανικοῦ καλοῦ. Εἶνε δόμως δὲ χρωμάτισμὸς ἀρμονικός, καὶ δι' ἐπιβολῶν τολμηρῶν ἀπόνως γενομένων, προξενεῖ εὐάρεστον αἴσθησιν εἰς τὸν θεατήν. Οἱ δώδεκα ἀπόστολοι, ἀνὰ δύο ζωγραφούμενοι, φέρουσι μεθ' ἔαυτῶν τὰ δργανα τοῦ μαρτυρίου των, ὡς συνήθως ζω-

νηρχει καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτον ergastulum, καὶ ἐκ τούτου παρήχθη τὸ δόνομα Ἀργοστόλιον; Δὲν ἴσχυοι καὶ τοῦτο ἀπλῶς ἐκφράζω μίαν ὑπόνοιαν.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

γραφίζονται ὑπὸ τῶν ἵταλῶν ζωγράφων. Αἱ τρεῖς θύραι, ἐν αἷς παρίστανται ὀλόκληροι καὶ εἰς φυσικὸν μέγεθος οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι, εἶνε ἀντιγεγραμμέναι ἐκ παλαιῶν γραφῶν, ὑπαρχούσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς γυναικείας. Μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου. 'Ἄλλ' εἶνε ἀντιγραφαὶ μετά πολλῆς ἀκριβείας ἐκτελεσθεῖσαι. Οἱ χρωστὴροι τοῦ Ρίφιου δὲν διστάζει παντάπασι, ἐπιφέρεται δὲ ἐπὶ τοῦ πίνακος ταχέως καὶ ὀσφαλῶς. Ἰδίως δὲ Γρηγόριος βαστάζων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς βιβλίον ἀνοικτόν, καὶ διὰ τῆς ἄλλης γραφίδα ἐκ πτεροῦ παρασκευαζόμενος νὰ γράψῃ ἐπὶ τοῦ βιβλίου, εἶνε τοιαύτη τελεία τῆς φύσεως ἀπομίησις, ὡστε πολλάκις οἱ μακρόθεν διαβαίνοντες χωρικοί, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν πόλιν, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπατῶνται νομίζοντες διτὶ βλέπουσιν ἀληθῶς ζῶντα Ἱερέα.

Πλὴν τούτων, εἰς τὸν ἀμβωνὰ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἔζωγράρισε τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστὰς ὄρθιονς βαστάζοντας ἔκαστον τὸ εὐαγγέλιον του. Αἱ μικραὶ αἵτιαι γραφαὶ εἶνε, ὡς πιστεύω, πρωτότυπα αὐτοῦ ἔργα. Περιπτὸν νομίζω νὰ προσθέσω, διτὶ ἀπαντα εἶνε ἐλαιογραφίαι ἐπὶ πινάκων.

Οἱ Ἀντώνιος Ρίφιος ἐνυμφεύθη τεσσαρακοντούτης ἵταλίδα τινά, παρεπιδημοῦσαν ἐν Ζακύνθῳ, ἐξ ἡς ἐγέννησεν ἔνα υἱόν, δστις ἐσπούδασε τὴν ἱατρικήν, ἀλλ' ἀπέθανε νεώτατος. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔργασίας τού μετέβη εἰς Ζακύνθον δπον καὶ ἀπέθανεν αἰφνηδίως. Ἀπασαν τὴν μικρὰν περιουσίαν τοῦ ἐδώλησεν εἰς τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔξαρτημα τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. Πότε ἀκριβῶς ἀπέθανε δὲν ἥδυνήθην νὰ πληροφορηθῶ, βεβαίως δόμως οὐχὶ πρὸ τοῦ 1850. Οὔτω μετὰ τοῦ Ἀντώνιος Ρίφιου καταλήγει καὶ ἡ ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἐκατονταετῆρίδα διαρκέσασα ἀκμὴ τῆς γραφικῆς ἐν Ζακύνθῳ.

Σ Κ Ι Α

Οἱ ἥλιοι ἀνατέλλει σιγά, χωρὶς ποτὲ νὰ βιάζεται· ἡ γῆ φωτίζεται, τὸ κῦμα κοκκινίζει, καὶ μιὰ πεύκη φουντωτὴ στὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ, χαμηλή, χαμηλή, μὲ διλοπράσινο βελονωτὸ φύλλωμα, γυρίζει ἔξαφνα καὶ βλέπει τὴ σκιά της.

Ψιλόλιγνη, λυγερή, σᾶν κυπαρίσσι· σᾶν τὸ κυπαρίσσι ἔκει κάτω, ποῦ τὸ κρυφοκαμάρισμα χρόνια τώρα.

Ἡ πεύκη περιφανεύμηκε, οὕτε ἔβλεπε τὸν ἀλωνιστὴν ἀπλωμένο στὸν ἵσκιο τῆς τὸ μοσχομυοισμένο, ποῦ τὴν εὐλογοῦσε καὶ τὴν καμάρων.

Περιφανεύμηκε, ποῦ δὲ καλὸς θεὸς τῆς ἔδωκε τέτοιο χαριτωμένο κορμὶ ποῦ φθάνει ὡς πέρα στὴ βάτο, τὴ βάτο τὴν ἀγκαθωτὴ τὴν ἀχρείαστη, ποῦ τὴν είχαν βάλει, μαζὶ μὲ τὴς ἀδελφές της γιὰ φράκτη. Τὴ βάτο ποῦ δὲν σκίασε ποτὲ κάνενα.

Καὶ μέσα στὸ καμάρι καὶ στὴ μέθη της, ἡ πεύκη ἔβλεπε ψηλά, δλο ψηλά. ἔσταξαν σταλαγματιαὶς δετσίνας γιὰ δάκρυα, σᾶν συλλογίσθηκε πῶς λίγο λίγο θά φθάσῃ καὶ στὸν οὐρανό, νὰ ἴδῃ πῶς εἶνι ἔκει τὰ δένδρα...

Καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν συλλογή, ὁ βασιλέας ὁ ἥλιος μεσουράνησε, καὶ ἡ πεύκη περήφανη, ἔρριψε ἀκόμη μιὰ ματιὰ στὸν ἵσκιο της.

Μά... ἦταν τώρα ἡ σκιά της σᾶν τὴ βάτο, μικρή, ξαρωμένη καὶ ἀγκαθωτὴ. Πικράμηκε ἡ πεύκη καὶ χαμήλωσε πειδὸν πολὺ τὰ κλαδιά της. Μήν την θεία τιμωρία;

Καλὰ καλὰ ποτέ της δὲν κατάλαβε γιατὶ τώρα φαίνονταν σᾶν κυπαρίσσι καὶ ὑστερα σᾶν βάτος.

Ἐνῷ οἱ ἄλλοι ποῦ δὲν ἔκριναν ἀπ' τὴ σκιὰ ἔβλεπαν: Πῶς πάντα στὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ μιὰ χαριτωμένη πευκούλα σκίαζε τὸν κουρασμένον ἀλωνιστὴν ἡ τὸ διαβάτη!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΠΙ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Π αράξενος ἵσως θὰ σᾶς φανῇ ὁ τίτλος.⁷ Ήτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν Ἀτθηνᾶς φέρουσαι στέμμα καὶ πορφύραν καὶ τίτλον βασιλίσσης ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας, ἐν ὧ χρόνῳ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ ἥσαν ἐνιαύσιοι καὶ κληρωταῖ, ἐν ὧ χρόνῳ καὶ οἱ ἀλιεῖς, καὶ οἱ λευθοῦχοι, καὶ οἱ κτίσται, ἀνήρχοντο εἰς τὰ ὕπατα τῶν ἀξιωμάτων τῆς Πολιτείας, ἥρκει νὰ ἥσαν πολῖται Ἀθηναῖοι καὶ νὰ τοὺς ἥνυνόει ὁ κλῆρος;

Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἡ ἀπορία εἶνε λογικωτάτη, καὶ δόμως είμαι ἥναγκασμένος νὰ ἐπιμείνω ὑποστηρίζων, ὅτι τὸ παρδέσσενον αὐτὸν φαινόμενον τῆς ὑπάρχεως ἀτθηνῶν βασιλισσῶν — καὶ βασιλέων ἐνυοεῖται — ἐν πλήρει δημοκρατίᾳ, ἐν πλήρει δχλοκρατίᾳ ἀν θέλετε, ἥτο

πραγματικώτατον. Καὶ δὲν ἥσαν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, αἱ ἀτθηνᾶς βασίλισσαι δμοιαὶ πρὸς τὸν παρισινὰς βασίλισσας τῶν πλυντριῶν, ὃν ἡ ἐφήμερος βασιλεία διαφεῖ δλίγας μόνον ὥρας κατὰ τὸ λεγόμενον μεσοσαράκοστον (τι - carētē), καθ' ἀς παρελαύνουσιν ἐν πομπῇ καὶ θριάμβῳ τὰς ὕδους τῶν Παρισίων χάριν ἀπλῆς τοῦ λαοῦ διασκεδάσεως. Αἱ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνᾶς ἥσαν βασίλισσαι πραγματικαί, βασιλεύουσαι ἐπὶ ἔνα δλόκληρον ἐνιαυτὸν καὶ ἐκτελοῦσαι καθήκοντα βασιλικὰ ἀσκετὰ πολυάσχολα ἀφορῶντα εἰς τὰς τελετὰς καὶ τὰς θυσίας τῆς δημοσίας λατρείας. Καὶ ἥσοδουν κατὰ τὴν δωδεκάμηνον διάρκειαν τῆς βασιλείας τῶν ἔξουσίων πολὺ πραγματικωτέραν τῆς τῶν βασιλισσῶν τοῦ σημερινοῦ καιροῦ, αἵτινες κυρίως

είπεν εἶνε ἀπλαὶ οἰκοδέσποιναι κοσμούμεναι
ἐπὶ τιμῇ διὰ τοῦ τίτλου καὶ τῶν τιμῶν τῆς Με-
γαλειότητος, ὡς σύζυγοι βασιλέων.

Καὶ ἐὰν δέν με πιστεύετε, σᾶς παραπέμπω εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, τοὺς δόποιοντος εἴσθε ἡναγκασμένοι ἔκόντες νὰ πιστεύσετε. Καὶ ἐν πρώτοις, διὰ σοφώτατος καὶ φιλαληθέστατος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος, (ἐν ταῖς παρεκβολαῖς αὐτοῦ εἰς τὴν Ὁδύσσειαν, σελ. 1425), πληροφορεῖ ἡμᾶς ορθῶς ὅτι « ἦν καὶ βασιλεὺς, ἀρχὴ ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ ἐκείνου (γυνὴ) βασιλίς ». Κατόπιν δὲ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Νεαίσας λόγῳ αὐτοῦ παρέχει ἡμῖν πολλὰς πολυτίμους πληροφορίας περὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς βασιλίσσης. περὶ τῶν καθηκόντων ταῦτης, καὶ περὶ τῶν προσόντων τὰ δόποια οἱ ἀθηναϊκοὶ νόμοι ἀπῆτον νὰ κατέχῃ ἡ γυνὴ, ἥτις θὰ περιεβάλλετο ἐπὶ ἐν ἔτος τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἀξίωμα. Πρὸς τούτοις, ἔχομεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ Ἀθηναϊών Πολιτείᾳ ποιουμένου λόγον περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ ἄρχοντος βασιλέως καὶ τῶν καθηκόντων ἀτινα ἔξετέλει κατὰ τὰς τελετὰς τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος.

Νομίζω δτι είνε περιπτών νά ἔξακολουθήσω πυρατιθέμενος και ἑτέρων συγγραφέων μαρτυρίας, διότι πιστεύω, δτι ἀρκοῦσιν οι μνημονεύθεντες τρεῖς ὅπως πείσωσι και τοὺς μᾶλλον δυσπίστους τῶν ἀναγνωστῶν, δτι οὐδαμῶς ἐπαραδοξολόγουν ἵσχυριζόμενος δτι Ἀτθῆδες βασίλισσαι ἔβασιλευον εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, και πρὸ αὐτοῦ, και μετ' αὐτόν, και ἐν γένει και^δ ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δημοκρατίας. Διότι και δ Πλάτων λέγει εἰς τὸν Μενέξενον ἦ 'Επιτάφιον αὐτοῦ, δτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἐρεχθέως και τῶν τοῦ Θησέως, μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς δημοκρατίας χρόνων, οὐδέποτε ἔπαινσαν νά ἔχωσι βασιλεῖς. Τὸ σεμινότατον τοῦτο και ἱερώτατον ἀξίωμα, δπερ ἡτο ἀπαραίτητον διὰ τὴν θρησκευτικὴν τοῦ λαοῦ λατρείαν, διετηρούμην ἄδικον, καίτοι κατέστη ἐνιαυσίος ἀρχή, εἰς τὴν ὅποιαν δ ἄπαξ ἀνελθὼν δὲν ἥδυνατο και ἐκ δευτέρου νά ἀνέλθῃ. Και διετηρούμην τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ἀπαραλλάκτως οίον ἡτο κατὰ τοὺς ἡρωῖκους ἦ μυκηναϊκὸς λεγομένους χρόνους, διότι δ ἄρχων βασιλεὺς ἡτο δ μόνος δστις συνεμερούμετο ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ τὰς τιμὰς και τὰ καθήκοντα τοῦ ἀξιώματός του μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Δι' ὅλας τὰς λοιπὰς ἀρχὰς ἦ ἔξουσίας τῆς Δημοκρατίας τῶν

Αθηνῶν ἡ γυνὴ ἥτο ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε. Καὶ ἔξηγεῖ τὸν λόγον τοῦ ἔξαιρετικοῦ τούτου φαινομένου ὁ Δημοσθένης λέγων: «Τὸ γὰρ ἀρχαῖον, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυναστείᾳ ἐν τῇ πόλει ἦν καὶ ἡ βασιλείᾳ τῶν ἀεὶ ὑπερεχόντων διὰ τὸ αὐτόχθονάς εἶναι τὰς δὲ θυσίας ἀπάσας ὁ βασιλεὺς ἔθυε, καὶ τὰς σεμνοτάτας καὶ ἀροήτους ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐποίει, εἰνότως, βασίλινα οὕσα. Ἐπεὶ δὲ Θησεὺς συνώκισεν αὐτοὺς καὶ δημοκρατίαν ἐποίησε καὶ ἡ πόλις πολυάνθρωπος ἐγένετο, τὸν μὲν βασιλέα οὐδὲν ἥπτον ὁ δῆμος ἥρειτο ἐκ προκορίτων κατ' ἀνδραγαθίαν χειροτονῶν, τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ (τὴν βασίλιναν) νόμον ἔθεντο ἀστὴν εἶναι^{καὶ} μὴ ἐπιμεμηγμένην ἐτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν, ἵνα κατὰ τὰ πάτρια θύηται τὰ δρόητα ἵερα ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ τὰ νομιζόμενα γίγνηται τοῖς θεοῖς εὑσεβῶς, καὶ μηδὲν καταλύνται μηδὲ καινοτομῆται».

Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Δημοσθένους διαφωτίζει ἡμᾶς περὶ τῶν ὑψίστης σημασίας θρησκευτικῶν λόγων, ἔνεκα τῶν ὅποιών οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν πλήρει δημοκρατίᾳ, ἔξηκολούμθοντιν νὰ διατηρῶσι τὸ παναρχαῖον τῆς βασιλείας ἀξιωμά, καὶ νὰ ἔχωσι βασιλέα καὶ βασίλισσαν — ἡ βασίλινναν ἐπὶ τὸ ἀττικῷ τερον — τηροῦντες καθ' ὅλα τὸ σχῆμα καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν ἴεροπρεπῆ σεμνότητα τῶν βασιλέων καὶ βασιλίδων τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων. Καὶ ἐθεωρεῖτο τὸ ἀξιωμα τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ὡς σεμνότατον καὶ ἴερώτατον πάντων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ, μόλον ὅτι ὁ ἐπώνυμος ἀρχων προηγεῖτο κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἔδιδε τὸ ὄνομα του εἰς τὸν ἔνιαυτόν. Ἀπόδειξις δὲ τοῦ ὅτι ὑψηλότερον καὶ σεμνότερον ἦτο τὸ τοῦ ἄρχοντος Βασιλέως ἀξιωμα, εἶναι ἡ διάταξις τοῦ νόμου, καθ' ἣν εἰς τὴν βασιλείαν μόνον εὐπατρίδαι ἥδυναντο νὰ κληρῶνται ἐνῷ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἐπώνυμος ἀρχοντία ἐγένετο προστὴ εἰς πάντας τοὺς Ἀθηναίους, μὴ ἔξαιρουμένων οὐδὲ τῶν θητῶν. Καὶ εὐλόγως, διότι ὁ ἀρχων βασιλεὺς ἔδει νὰ καταγέται ἔξι αὐτοχθόνων, καὶ οἱ πρόγονοι του ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἔδει νὰ ὑπῆρξαν γηγενεῖς Ἀθηναῖοι, τοῦδ' ὅπερ μόνον εἰς τοὺς εὐπατρίδας συνέβαινε.

³ Άλλὰ καὶ ὁ Λυσίας (ἢ οἰοδήποτε ἔτερος τυγχάνει ὁ τοῦ λόγου πατήρ) ἐν τῷ κατὰ Ἀνδοκίδου, ἀφοῦ πρῶτον διεκτραγωθήσῃ τὴν κακοήθειαν καὶ ἀχρειότητα τοῦ ἀνδρὸς διν κατηγορεῖ, ἐπιφέρει: «Φέρε γάρ, ἂν νυνὶ Ἀνδοκίδης ἀθῷος ἀπαλλαγῇ δι' ὑμᾶς ἐκ τοῦδε τοῦ ἄγωνος καὶ ἔληη κληρωσόμενος τῶν ἐν-

νέα ἀρχόντων καὶ λάχη βασιλεύς . . . τίνα γνώμην οἰεσθε ἔξειν τοὺς Ἕλληνας αὐτό». Ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται, δτι εἰς πακοϊθῆς καὶ ἀχρεῖος ἀνήρ, ἥδυνατο νὰ είνε δύτως δήποτε ἀνεκτὸς ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἀρχῇ τῆς πολιτείας, εἴτε δηλαδὴ ὡς ἐπώνυμος ἀρχων, εἴτε ὡς πολέμαρχος, εἴτε ὡς θεσμοδέτης, εἴτε ὡς στρατηγός, ἄλλὰ τὸ ἀξιώμα τοῦ ἀρχοντος βασιλέως, τὸ σεμνότερον πάντων, δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸ καθέξῃ. Ἐν τῇ συνειδήσει λοιπὸν τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ τὸ ἀξιώμα τοῦ ἀρχοντος βασιλέως ἦτο τὸ ὑπέρτατον ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὡς καὶ ἡ Βουλὴ ἡ ἔξιἈρείου Πάγου τὸ ὑπατὸν βουλευτικὸν καὶ δικαστικὸν σῶμα, μόλον δτι ἡ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων ἴσκει τὴν πραγματικὴν ἔξουσίαν.

’Άλλ’ ἔπανέρχομαι εἰς τὴν βασίλισσαν, περὶ τῆς ὁποίας κυρίως πρόκειται ἐνταῦθα. Καθ’ ὅσον ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων πηγῶν ἡδυ-
νήθην νὲ πεισθῶ ἡ γυνὴ τοῦ ἄρχοντος βα-
σιλέως ἔξετέλει δημόσια καθήκοντα σπουδαιό-
τερα, ιερώτερα καὶ σημαντικώτερα ἐκ θρησκευ-
τικῆς ἀπόφεως, παρὰ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ὁ μεταξὺ¹
τῶν ἐννέα ἀρχόντων καταλεγόμενος. Η βα-
σίλισσα ἐλάμβανε μέρος εἰς τελετὰς καὶ θυσίας
μυστικάς καὶ ἀρρήτου ἱερότητος, ἐκ τῶν ὁποίων
καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἦτο ἀποκεκλεισμένος,
μεθ’ ὅλον τὸ σεμνόν του βασιλικὸν ἀξίωμα.
Διότι, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ λατρεία τῶν ’Α-
θηναίων ἦτο κατ’ ἔξοχὴν γυναικεία λατρεία
τὴν πρωτίστην θέσιν καὶ δρᾶσιν εἶχον ἐν
αὐτῇ αἱ γυναικεῖς, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἥρ-
χοντο οἱ ἄνδρες. Θήλειαι ἦσαν κατὰ τὰ τρία
τέταρτα αἱ λατρευόμεναι ἐν ’Αθηναῖς θεότη-
τες, κυριώτεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ ’Αθηνᾶ,
ἡ Δήμητρα καὶ Κόρη, ἡ Ἀρτεμις, ἡ Θέμις, ἡ
’Αφροδίτη. Ἐκ τῶν ἀρχένων θεῶν προεῖχεν ὁ
Διόνυσος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τούτου
σπουδαιοτάτην θέσιν κατεῖχον πάλιν αἱ γυναι-
κεῖς. Οἱ Ἀπόλλων, δὲ Ζεύς, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί,
ἐλατρεύοντο μέν, ἀλλὰ δὲν ἀπησχόλουν πολὺ²
τοὺς ’Αθηναίους διὰ τῶν τελετῶν καὶ τῶν θυ-
σιῶν των. Τὰ Ἐλευσίνια, τὰ Παναθήναια, τὰ

ταῦτα τοι. Τα Ἑλλεβόντα, τα Παναθηναϊκά, τα
Σκιρροφόρια, τὰ Διονύσια, τὰ Ἀνδεστήρια,
τὰ Θεσμοφόρια, τὰ Μουνύχια καὶ τὰ Θαυγί-
λια ἥσαν αἱ κυριώταται ἔορταί των, ἐν πάσαις
δὲ ταύταις ἐπρωτοστάτουν αἱ γυναικες. Ἐννο-
εῖται λοιπὸν ὅπόσας ἀσχολίας καὶ μερίμνας πα-
ρείχον αὗται εἰς τὴν γυναικα τοῦ βασιλέως,
εἰς τὴν Ἀθήνα βασίλισσαν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ,
ἥτις ἔδει νὰ προΐσταται τόσων τελετῶν καὶ τό-
σων θυσιῶν καὶ μυσταγωγιῶν.

· Ο Δημοσθένης λέγει, ότι η βασίλισσα έχνε

πάντα τὰ ἀπόρρητα ἵερα ὑπὲρ τῆς πόλεως,
εἰς τὰ δποῖα ὀλίγιστοι μόνον μεμυημένοι ἐπε-
τρέπετο νὰ παρίστανται, ἀπεκλείετο δὲ ἄπαν
τὸ πλήθος τῶν πολιτῶν. Ἐξώρικε τὰς λεγο-
μένας γεραράς, τὰς ὑπηρετούσας ἐν τοῖς Ἱεροῖς,
εἰσήρχετο εἰς ἄδυτα ναῶν καὶ Ἱερῶν εἰς τὰ
δποῖα οὐδεὶς ἀπολύτως τῶν Ἀθηναίων καὶ
τῶν Ἀτθίδων ἥδυνατο νὰ εἰσέλθῃ ἔκτος μό-
νης τῆς γυναικὸς τοῦ Βασιλέως, καὶ ταύτης
πάλιν ἐν τακταῖς ἡμέραις τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἔξ-
διδετο ὡς νύμφη εἰς τὸν Διόνυσον κατὰ τὰ
Ἀνθέστηρια, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔποαττεν
ὑπὲρ τῆς πόλεως πληθὺν Ἱεροπραξιῶν ἄγιω-
τάτων, ἀπορρήτων. πατροπαραδότων ἀπὸ βα-
θυτάτης ἀρχαιότητος. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι
καὶ εἰς τὰ Παναθήναια, καὶ εἰς τὰ Ἐλευσίνια
καὶ εἰς τὰ Διονύσια, καὶ εἰς πᾶσαν ἐν γένει
ἔορτήν, ἡ βασίλισσα παρίστα πρωτεῦον πρό-
σωπον, ἔκτελοῦσα ἐν αὐταῖς τὰς Ἱερωτέρας καὶ
τὰς μᾶλλον ἀπορρήτους τῶν Ἱεροπραξιῶν.⁵ Ήτο
ἐν εἴδος θήλεος πατριάρχου τῆς ἀθηναϊκῆς
λατρείας κατὰ τὸ διάστημα τῶν δώδεκα μη-
νῶν καθ' οὓς κατεῖχε τὸ ὑψηλόν της ἀξίωμα.⁶
Ήτο ἡ ἀρχηγὸς δλων τῶν Ἱερειῶν καὶ ἡ πρόε-
δρος δλων τῶν Ἱεροπραξιῶν καὶ τελετῶν ἐν
αἷς αἱ γυναικες ἔδονται.

Καὶ μὴ νόμισετε ὅτι τοῦτο ἥτο μικρόν. Δὲν πρόέπει νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐκ τῆς ἡμεράς πλήρους περὶ τὰ θεῖα ἀδιαφορίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν εὐσεβέστατοι. Παρ' αὐτοῖς ἡ λατρεία τῶν θεῶν κατεῖχε τὸ ἡμισυ τοῦ καθημερινοῦ βίου, οὗ τὸ ἔτερον ἡμισυ ἀφιερόουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πολιτείας. "Οσον δ' ἀφορᾷ τὰς Ἀτθίδας, αὗται μὴ ἀναμιγνύσμεναι εἰς τὰ πολιτικά. ἀφιεροῦντο κατὰ τὰ τρία τέταρτα εἰς τὴν λατρείαν καὶ μόλις κατὰ τὸ ἐν τέταρτον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν οἰκων των, ἦν ἐνεπιστεύοντο εἰς τὰς δούλας. Αὐτὸ τοῦ λαχίστον προκύπτει ἔξ δσων περὶ τῶν γυναικῶν λέγει εἰς τὰς κωμῳδίας του ὁ Ἀρίστοφάνης.

Ἐν κοινωνίᾳ λοιπὸν εἰς τὴν δόπιαν τοσοῦτον ἴσχυρὸν καὶ ἀκμαῖον ἦτο τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, καὶ τοσοῦτον οὐσιῶδες στοιχείον τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἀπετέλουν· αἱ θρησκευτικαὶ τελεταί, λίαν ἔνδοξον καὶ ἐπίφθονον ἦτο τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλίσσης, ἔστω καὶ ἐνιαύσιον ἔχον διάρκειαν. Σημειώτεον δέ, ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως — καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ ἄρχων βασιλεὺς — περιεβάλλετο ἐν τῇ ἐκπλήρωσει τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων τῆς δι' ὅλων τῶν ἔξω-

τέρικῶν γνωρισμάτων τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος. Δὲν τῇ ἔλειπεν οὔτε τὸ στέμμα. οὔτε ἡ πορφύρα — ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάλουν φοινικίδα — οὔτε ἡ βασιλικὴ ἀκολουθία. Ο Δημοσθένης μάλιστα πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλεως ἐτίθετο καὶ κῆρυξ, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ἐν τῶν κυριωτάτων γνωρισμάτων τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς κατὰ τοὺς ὅμηρικους χρόνους. Διότι κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐκείνην περίοδον, ὅτε τὰ βασιλικὰ προστάγματα δὲν ἔξεδίδοντο ἐγγράφως, δικῆρυξ συνάδενε πάντοτε τὰ βασιλικὰ πρόσωπα, ἵνα μεταδίδῃ τὰς διαταγὰς των εἰς τὰ πλήθη, ἢ εἰς τὰς ὑφισταμένας τῆς πολιτείας ἀρχάς, προφορικῶς. Τὰ βασιλικὰ προστάγματα περιεβάλλοντο δι' ἐπισημότητος καὶ αὐθεντίας, μεταδίδομενα διὰ τοῦ στόματος τῶν κηρύκων. Οὗτως λοιπόν, τὸ γεγονός ὅτι κῆρυξ ἐτίθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως ἐφ' ὃσον ἔξετέλει τὰ ἱερά τῆς καθηκοντα, ἀποδεικνύει ὅτι περιεβάλλετο ἐν ταῖς περιστάσεσιν ἐκείναις δι' ἀπάσης τῆς πομπῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν βασιλισῶν τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων. Διότι, αἱ ἀρχαιόταται παραδόσεις ἔπειτεν ἀπαρεγκλίτως νὰ τηρῶνται, χωρὶς μηδὲν νὰ καταλύεται οὔτε νὰ καινοτομῆται, κατὰ τὸ προαναφερθὲν τοῦ Δημοσθένους χωρίον.

Φαίνεται δέ, ὅτι μία ἐκ τῶν λαμπροτέρων τελετῶν τῆς ἀθηναϊκῆς λατρείας, τελετὴ ἀποτελουντα ἀλλήθη ἀποθέωσιν διὰ τὴν εὐτυχῆ Ἀτθίδα τὴν ἀξιωθεῖσαν νὰ εἶναι σύζυγος τοῦ ἀρχοντος βασιλέως, ἥτο ἐκείνη καθ' ἣν ἤγετο ἐν θριάμβῳ διὰ τῶν ὄδῶν τῆς πόλεως, ὡς νύμφη τοῦ Διονύσου, καὶ εἰσήγετο εἰς ἐν ἀγιώτατον τοῦ θεοῦ τούτου ἱερόν, κείμενον ἐν τῷ καλουμένῳ Βουκολίῳ, ὅπερ ἀπάξ μόνον τοῦ ἔτους ἥνοιγετο — τὴν δωδεκάτην τοῦ μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος — διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἡ Βασίλισσα καὶ διανυκτερεύῃ ἐν ἀντῷ, μιγνυμένη τῷ Διονύσῳ ὃς ἐπιστεύετο. Ἡ μεγαλοπρεπεστάτη ἐκείνη τελετὴ καθ' ἣν ἐν πομπῇ ἀπεριγράπτως λαμπρῷ ἐκομίζετο ἡ βασίλισσα ὡς νύμφη τοῦ θεοῦ, ἐντὸς φορείου, δεχομένη τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν λατρείαν μυριάδων λαοῦ κατεχομένου ὑπὸ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὑπερέβανε πᾶν διτοιοί σημερινοὶ βασιλεῖς τῶν μοναρχικῶν κρατῶν δύνανται νὰ φαντασθῶσι.

Δὲν ἐστεροῦντο λοιπὸν βασιλισσῶν αἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους. Τούναντίον μάλιστα, εἶχον πλησμονὴν τοιούτων. Καὶ λέγω πλησμονὴν, οὐχὶ διότι ἀνὰ πᾶν ἔτος ἀνεικνύετο νέα βασίλισσα, ἀλλὰ διότι ἐκτὸς τῆς

γυναικὸς τοῦ ἀρχοντος βασιλέως, ἥτις ἦτο ἡ γενική, οὐνική εἰπεῖν, βασίλισσα ὅλων τῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἀτθίδων, ὑπῆρχον καὶ δέκα ἄλλαι ὑποδεέστεροι, ὃν ἐκάστη ἐβασίλευεν ἐπὶ μιᾶς τῶν δέκα ἀθηναϊκῶν φυλῶν. Ἐννοῶ τὰς γυναικὰς τῶν λεγομένων φυλοβισιλέων.

Διότι δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι αἱ ἀθηναϊκαὶ φυλαὶ δὲν ἀπετέλουν κενήν τινα καὶ ὅνευ σημασίας ὑποδιαιρέσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκάστη φυλὴ ἥτο καθ' ἐαυτὴν σχεδὸν μία αὐτόνομος πολιτεία, ἔχουσα, ἐκτὸς τῆς κοινῆς λατρείας ὅλης πόλεως καὶ ἰδιαιτέρων λατρείαν, θεοὺς ἰδιαιτέρους, τελετὰς ἰδιαιτέρας, μυσταγωγίας ἰδιαιτέρας, ἴερὰ ἰδιαιτέρα, ἐορτὰς ἰδιαιτέρας, τὰς ὁποίας αἱ λοιπαὶ δὲν συνεμερίζοντο καὶ δὲν ἀνεγνώριζον. Καὶ οὐ μόνον ἐκ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ἐκάστη φυλὴ εἶχεν αὐτοτέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολιτικῆς ἀπόψεως τὸ αὐτὸν συνέβαινε. Πᾶσα φυλὴ εἶχε τὸν ἰδιόν της φυλοβασιλέα, τὸν στρατηγόν της, τὸν φύλαρχόν της, τοὺς 50 βουλευτὰς ἢ πρυτάνεις αὐτῆς, τοὺς τέσσαρας δικαστάς της καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἐκκλησίας των φυλετῶν της, αἵτινες ἐκαλοῦντο ἀγοραὶ καὶ διηροῦντο εἰς κυρίας ἀγορὰς ἥτοι τακτικάς, καὶ εἰς συγκλήτους τοιαύτας, ἥτοι ἐκτάκτους, ὡς προκύπτει ἐκ τίνος ἐπιγραφῆς ἀττικῆς περιεχούσης ψήφισμα τῶν φυλετῶν τῆς Κεκροπίδος φυλῆς, ψηφισθὲν ἐν κυρίᾳ ἀγορᾷ τῆς φυλῆς, συνελθούση ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Πολλὰ ἡδυνάμην νὰ γράψω περὶ τῆς αὐτονομίας τῶν ἀττικῶν φυλῶν, ἐάν δὲν ἐφοβούμην μη μακρύνθω τοῦ θέματός μου.

Ἐπανερχόμενος λοιπὸν εἰς τὸν φυλοβασιλεῖς, παραδέτω τὴν περὶ τούτων μαρτυρίαν τοῦ Πολυδεύκους (8,11) λέγοντος: «Οἱ φυλοβασιλεῖς ἔξι εὐπατριδῶν ὅντες, τῶν ἱερῶν μάλιστα ἐπεμελοῦντο, συνεδρεύοντες ἐν τῷ Βασιλείῳ, παρὰ τὸ βουκόλιον». Ἐξετέλουν δηλαδὴ ἐκαστος διὰ τὴν φυλήν του τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς δημοσίαν λειτουργίαν, ἥν καὶ διὰρχων βασιλεὺς δι' ὅλην τὴν πόλιν. Δὲν εἶχον δῆμος καμμίαν ἀπὸ τούτου ἐξάρτησιν, διότι, ὡς εἴρηται, ἐκάστη φυλὴ, ἐκτὸς τῆς κοινῆς δι' ὅλην τὴν πόλιν θρησκείας, εἶχε τὴν ἰδιαιτέρων της θρησκείας μηδόλως συγχεομένην οὔτε μετὰ τῆς κοινῆς θρησκείας, οὔτε μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων θρησκειῶν τῶν λοιπῶν φυλῶν. Ἐπομένως, δι φυλοβασιλεύς, ἐπιμελητὴς ὃν καὶ ἐπίσκοπος τῆς ἰδιαιτέρας θρησκείας τῆς φυλῆς του, ἥτο ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος βασιλέως ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων του.

Δι' οὓς δὲ λόγους ἡ γυνὴ τοῦ ἀρχοντος Βα-

ΚΑ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗ ΒΕΝ
ΕΡΓΟΝ ΚΑΟΥΛΑΜΠΑΧ

'Αρήκον εἰς τὸ Θρέπον Ἀθηνῶν

σιλέως συνεμερίζετο τὰς τιμὰς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ συζύγου της, διὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ αἱ γυναικεῖς τῶν φυλοβασιλέων ἔξετέλουν καθήκοντα βασιλισσῶν ἐκάστη ἐν τῇ Ἰδίᾳ τῆς φυλῆς. Τὸ γεγονός προκύπτει ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ οὐδεμιᾶς Ἰδιαιτέρας μαρτυρίας χρήζει. Ἡ ὑπαρξίας αὕτη ἔνδεκα ἀρχόντων βασιλέων καὶ ἵσαριθμων βασιλισσῶν ἐν ταῖς Ἀθήναις εἶνε εὐνόητος, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν τὴν πληθὺν τῶν βασιλέων τὴν ὑπάρχουσαν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι κατὰ τοὺς διμηριοὺς χρόνους. Ἡ νῆσος τῶν Φαιάκων ἔχει ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ, οὗτος εἰπεῖν, βασιλέως Ἀλκινόου, καὶ δώδεκα ἄλλους διοτεφέας βασιλῆας συνεδρεύοντας ὑπὸ τὴν προεδρείαν του. Πόσην δὲ τιμὴν καὶ πόσην πραγματικὴν ἔξουσίαν εἶχον τότε αἱ βασιλισσαί, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ὑπερόχου θέσεως ἡνὶ κατέχει παρὰ τοῖς Φαιάξιν ἡ βασίλισσα Ἀρήτη, τοῦ Ἀλκινόου ἡ γυνή.

Καὶ ἡ ὑπαρξίας λοιπὸν ἐνὸς ἀρχοντος βασιλέως καὶ δέκα φυλοβασιλέων ἐν Ἀθήναις διανεμομένων τὰ βασιλικὰ καθήκοντα μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, εἶνε ἀπλούστατα ἡ συνέχισις τῶν παραδόσεων τῶν ἥρωϊκῶν χρόνων, ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ θρησκεία, τελείως διαμορφωθεῖσα καὶ ἀποκρυσταλλωθεῖσα ἐν δλαις τῆς ταῖς λεπτομερείαις, δὲν ἡτο δεκτικὴ μεταβολῶν κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Οἱ πολῖται ἡδύναντο καλλιστα νὰ καταργήσωσι τὰς ἥρωικὰς βασιλείας καὶ νὰ τὰς ἀντικαταστήσωσι διὰ τῆς φιλελευθερωτέας τῶν δημοκρατιῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ πεδίου δὲν ἡδύναντο νὰ ἐπενέγκωσι τὴν παραμικρὰν καινοτομίαν. Ἡ λατρεία τῶν θεῶν ἀπήγει τὴν ὑπαρξίαν βασιλέων καὶ βασιλισσῶν. Βασιλεῖς, ἀρά, καὶ βασιλίσσας ἀνεδείκνυνον οἱ δημοκρατικοὶ Ἀθηναῖοι ἀνὰ πᾶν ἔτος, εἴτε διὰ τοῦ κλήρου εἴτε διὰ τῆς ψήφου των, δσους αἱ ἐπιτροποι παραδόσεις ἀπήτουν, ἐξ εὐπατριδῶν λαμβάνοντες αὐτοὺς.

Οὐχὶ λοιπὸν μία ἀλλ' ἔνδεκα Ἀτθίδες ἀνὰ πᾶν ἔτος ἡξιοῦντο τῆς ἐπιζήλου τιμῆς νὰ περιβληθῶσι στέμματα καὶ πορφύρας βασιλισσῶν καὶ νὰ ἐνασκήσωσιν ἐπὶ δώδεκα μῆνας καθήκοντα ὑψιστα καὶ ἱερώτατα. Πάντως δμως, μεταξὺ τῶν ἔνδεκα τὴν μᾶλλον περίβλεπτον καὶ μᾶλλον ἐπίφθονον θέσιν κατεῖχεν ἡ γυνὴ τοῦ ἀρχοντος βασιλέως, ἡτις ἡτο

ἐν εἶδος βασιλίσσης τῶν βασιλισσῶν (la reine des reines).

Ἐπειδύμων νὰ μοῦ ἡτο δυνατὸν νὰ δώσω δσον, τὸ δυνατὸν περισσοτέρας λεπτομερείας περὶ τῶν Ἀτθίδων τούτων βασιλισσῶν, περὶ τῶν βασιλικῶν ἐνδιμάτων καὶ κοσμημάτων δι' ὃν ἐστόλιζον τὰ ὁραῖα τῶν σώματα, περὶ τῆς λαμπρότητος τῆς βασιλικῆς τῶν ἀκολουθίας ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις, περὶ τῶν τιμῶν ὧν ἡξιοῦντο παρὰ τῆς εὐτεβοῦς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, καὶ περὶ τόσων ἀκόμη ἀλλων ἐνδιαφερουσῶν λεπτομερειῶν, τὰς δοποίας δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι εὐχαριστώς θ' ἀνεγίνωσκον αἱ σύγχρονοι ἡμῶν Ἀτθίδες. Ἀλλὰ δυστυχῶς, εὑρίσκομαι εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην νὰ τηρήσω σιγὴν περὶ πάντων τούτων, οὐχὶ διότι φοβοῦμαι ν' ἀποκαλύψω τὰ ἱερὰ ἀπόρρητα τῆς λατρείας τῶν προγόνων μας διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶ ἐναγῆς καὶ ἱερόσυλος, ἀλλὰ διότι οἱ εἰκοσιπέντε αἰώνες οἵτινες παρηγέλθον τὰ ἐκάλυψαν διὰ πέπλουν βαρέος καὶ ἀδιαπεράστου, τοῦ δοποίου μόλις μίαν ἄκραν ἡδυνήθην νὰ ὑπεγίνω δλίγον, ὑπὸ τῶν φειδωλῶν καὶ σπανίων μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων βοηθούμενος.

Καὶ ἔγραψα τὰ ἀνωτέρω, διὰ νὰ ἐπανορθώσω πλάνην, ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς πολλοῖς, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀρχαίων Ἀτθίδων καὶ τοῦ βίου ὃν διῆγον. Εἶνε διαδεδομένη ἡ Ἰδέα, ὅτι τὰ ὁραῖα ταῦτα πλάσματα ἔζων βίον θλιβερὸν καὶ μονότονον ἐντὸς τῶν γυναικωνιτῶν δπου τὰ ἐνέκλειεν δ ἀνδρικὸς ἔγωγες, καὶ ἡ ἀνδρικὴ τυραννία καὶ ἀδικία. Ἐν τούτοις, μία δπωσοῦν ἐπισταμένη μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ Ἀριστοφάνου, πείθει ἡμᾶς περὶ τοῦ ἐναντίου. Καὶ εἰς ἐπίμετρον, δσα ἀνωτέρω περὶ τῶν Ἀτθίδων βασιλισσῶν ἔγραψα, ἀποδεικνύον, δτι οὐδὲ ἀντὴ ἡ φιλοδοξία τῶν δεσποινῶν τοῦ ἰστεφάνου. Ἀστεος ἔμενεν ἀνικανοποίητος. Καὶ νομίζω, ὅτι δὲν εἶμαι μακρὰν τῆς ἀληθείας ἐὰν εἴπω ὅτι αἱ ἀρχαῖαι Ἀτθίδες δὲν θὰ εἶχον κανένα λόγον νὰ ζηλεύσωσι τὴν τύχην τῶν σημερινῶν. ἐνῷ αἱ σημερινοὶ των ἔχουσι, φεῦ, πολλοὺς λόγους νὰ ζηλεύωσι τὴν τύχην τῶν ἀρχαίων!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Γεωργιανὸν παραμῆθι

ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ θανάτου. Καὶ δλους τοὺς πεθαμένους τοὺς θάβουν ἀπὸ μαῦρο χῶμα. Ἔτοι τὸ θέλει ὁ Θεός.

— Καὶ μένα θὰ μὲ θάψουν, μάνα;

— Μὴ σκέπτεσαι, γνιέ μου, καὶ χλωμαίνεις.

— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μὲ θάψουν. Δὲν ἐξήτησα ἀπ' τὸν Θεό νὰ ζήσω. Μόνος του μοῦ ἔδωσε τὴ ζωή. Καὶ τώρα θὰ μοῦ τὴν πάρη πίσω; Αὐτὸ δὲν γίνεται, μάνα μου. Δὲν θέλω νὰ πεθάνω. Θὰ γυρίσω δλο τὸν κόσμο καὶ θὰ εῦρω τὸ μέρος ποῦ δὲν έχει δύναμι καὶ ἡ γῆ δὲν καταπίνει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τὸ βασιλόπουλο ἀφρεσ τὴ χώρα ποῦ γεννήθηκε κ' ἐτράβηξε νὰ εῦρῃ τὴ χώρα μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ δὲν ἐγνώριζαν τὸν θάνατο.

“Ενα, δύο χόρια περνοῦν, περνῷ καὶ ὁ τρίτος χόριος καὶ ἀκόμα τὸ βασιλόπουλο δὲν ἐφθασε στὴν ψυχή. Ἐβλεπε τὸ παιδί της ἀπὸ μέρα σὲ μέρα νὰ γίνεται σκεπτικό, σᾶν μιὰ κρύφια σκέψη νάτρωγε τὰ σωθικά του.

Καὶ μιὰ μέρα ἡ βασίλισσα ἡρώτησε τὸ βασιλόπουλο νὰ μάθῃ τὴν αἰτία.

Τὸ βασιλόπουλο δὲν ἀποκρίθηκε, μὰ ἔγινε κίτρινο σᾶν τὸ κερί.

“Υστερα δμως ἀπὸ λίγον καιρὸ δημε ‘στὴ μάνα του μιὰ μέρα καὶ τῆς λέγει:

— Μάνα, θέλεις νὰ μάθῃς τὴ λύπη μου καὶ γιατὶ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα τρώγονται τὰ σωθικά μου; Θέλω νὰ γνωρίσω τὸν πατέρα μου. “Ολα τὰ ἀλλα παιδιὰ ποῦ βλέπω ἔχουν τὸν πατέρα τους καὶ μόνον ἔγω δὲν βλέπω τὸν δικό μου. Θέλω τὸν πατέρα μου. Ξέρεις ποῦ είναι δ πατέρας μου;

— Ο δικός σου πατέρας πέθανε, παιδί μου.

— Πέθανε, καὶ τί πάει νὰ πῇ αὐτό, μάνα μου;

— Εγύρισε στὴ μάνα γη.

— Καὶ πότε θὰ ξαναγυρίσῃ;

— Ποτὲ δὲν θὰ ξαναγυρίσῃ πιά, παιδάκι μου, μόνον ἔμεις θὰ πάμε νὰ τὸν εῦρωμε μιὰ μέρα στὸ μαῦρο χῶμα. Κανεὶς δὲν γλυτώνει

— Γειά σου καὶ χαρά σου, βασιλόπουλο, λέγει τὸ ἐλάφι. Ποῦθε ἔρχεσαι καὶ ποῦ πάς;

Καὶ τὸ βασιλόπουλο διηγήθηκε τὸν καῦμό του.

— Εδύογημένο νὰ εἶναι τὸ δνομα τὸν παντοδύναμο Θεοῦ, τέτοιος τόπος δὲν βρίσκεται πουθενά. Εἶναι τώρα καιρὸς πολὺς ποῦ περιμένω τὸν θάνατο νὰ μὲ πάρῃ. Μὰ ἡ Μοίρα μου μ' ἔχει καταδικασμένο νὰ ζήσω καὶ νὰ ὑποφέρω μέσα στὴν ἔρημια καὶ ἡ ἀκρο τῶν κεράτων μου γ' ἀγγίζει στὰ οὐράνια. “Αν σ' ἀρέσῃ, μεῖνε μαζί μου. Δὲν θὰ πέθανης ποὺν ἀπὸ μένα.

— Δὲν ζητῶ νὰ μακρύνω τὴ ζωὴ μου. Θέλω νὰ ζήσω αἰώνια, εἶπε τὸ βασιλόπουλο καὶ ἔφυγε.

**

Ατέλειωτος ξαπλώνεται μπροστά του ὁ φλογισμένος κάμπος καὶ ὁ Ροστόμελλος βιάζεται νὰ φθάσῃ ἐκεὶ ὅπου τὰ βουνά φαίνονται γαλάζια.

Δάση καὶ λαγκάδια εἶναι γεμάτα τὰ βουνά, καὶ στὴν κορφή τους πέτρες σᾶν θεώρατα δόντια τρυποῦν τὰ σύννεφα καὶ προχωροῦν στὸν οὐρανό. Ο Ροστόμελλος περνᾷ μὲ κόπον τὰ φουντωμένα δάση καὶ φθάνει στὴν πέτρινη κορφή τους. Θανάτου σιωπὴ ξαπλώνεται παντοῦ, καὶ καμιὰ φωνή, κανένας κρότος δὲν ἀκούεται πουθενά. Κάτω ἀπ' τὰ πόδια του βραχίδιον ἀπέραντο ἀνοίγεται βαθὺ καὶ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του ἐκτείνεται ὑψηλὸς ὁ σκοτεινιασμένος βράχος. Κάπου ἐκεὶ ὀλόγυρα μιὰ ζωντανὴ σκιὰ κινεῖται. Πλησιάζει τὸ βασιλόπουλο καὶ βρίσκεται μπροστά σ' ἓνα πελώριο κοράκι. καθισμένο στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου. Τὸ κοράκι ἔσκαφτε μὲ τὸ ωραῖο τὸν γρανίτη.

— Ερχεσαι φάνεται ἀπὸ πολὺ μακρύν, βασιλόπουλο. Ποῦ σκοπεύεις νὰ πάξ;

Καὶ τὸ βασιλόπουλο διηγεῖται τὴν ιστορία του.

— Δὲν ἀκούσα ποτέ μου νὰ μιλοῦν γιὰ τέτοια χώρα, εἶπε τὸ κοράκι συλλογισμένο. Μὰ ἀν θέλῃς, μεῖνε μαζί μου. Ἡ μοῦρα μου μὲ κατεδίκασε τότε μόνο νὰ ἀπολαύσω τὸν θάνατο, δταν κατορθώσω νὰ γεμίσω τὸ βάραθρο ποῦ βλέπεις μπροστά σου μὲ τὰ πετραδάκια ποῦ σκάφτω στὸν βράχο μὲ τὸ ωραῖο μου. Κάθε φορὰ ποῦ τὸν χτυπῶ, δὲν βγάζω ἀπὸ πάνω του μεγαλείτερη πετρίτσα ἀπὸ ἓνα φουντουκάκι. Κάθησε μαζί μου, Ροστόμελλε, καὶ δὲν θὰ πεθάνης πρὸ τὸν ἔγω γεμίσω τὸ βάραθρο.

— Δὲν ζητῶ αὐτό. Επειτα δὲν καταλαβαίνω τί εὐχαρίστησι θὰ αἰσθάνωμαι ἔγω βλέποντας τὸν θάνατο νὰ πλησιάζῃ μὲ κάθε λάμψι ποῦ θὰ ωχίνης ἐσὺ εἰς τὸ ἀπειρον σκάφτοντας τὸν βράχο.

Καὶ τὸ βασιλόπουλο ἔξηκολούθησε τὸν δρόμο του.

Επέρασε τὰ ἀπέραντα βουνά καὶ υστερα ἀπὸ δέκα χρόνια ἀντίκρυσε μπροστά του τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου.

**

Η θάλασσα ἀτέλειωτη ἐκτείνεται μπροστά

του καὶ τὰ κύματά της μὲ χαϊδεντικὸ μουρμουρογήτο ἔχονται καὶ ζεψυχοῦν στὰ πόδια του. Κάτω, μακρὰ στὸ πέλαγος, δπου ἡ θάλασσα ἐνώνεται μὲ τὸ γαλάζιο χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀστραφτε μὲ παρήγορες ἀκτῖνες. Καὶ τὸ βασιλόπουλο δὲν μπροστεῖς νὰ τραβήξῃ τὰ μάτια του ἀπ' ἐκεῖ κ' ἔνοιωθε τὴν ψυχὴ του νὰ φεύγῃ πρὸ τὴν ἄγνωστην ἐκείνην διμορφάδα. Κι' ἔξαφνα μιὰ δύναμι ἀδόρατη τὸν ἀρπαξε, καὶ ἀφήνοντας τὴ γῆ ἐπέταξε πρὸ τῆς χρυσὲς ἐκείνες ἀκτῖνες ποῦ ἐχαΐδευαν κ' ἐδέσμευαν τὴν καῦμένη του καρδιά.

**

Μέσα ἀπὸ μιὰ καταχγιὰ ἀκτινοβολῆ καὶ τρεμοφέγγει τὸ ἀπαύγασμα ἐνὸς διειμαντένιου παλατιοῦ. Καὶ μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ παλατιοῦ, σ' ἓνα δῶμα ποῦ ἔλαμπε ὅπο πλοῦτο καὶ πολυτέλεια, ἀνάμεσα σ' ἓνα ωρόδινο σύννεφο. . . . Σώπασε, βάρβαρη καὶ πρόστυχη ἀνθρώπινη λαλιά. Δὲν θὰ βρῆς ποτέ σου οὔτε λέξεις οὔτε τόνον φωνῆς νὰ περιγράψῃ τὰ κάλλη ἐκείνα ποῦ κοντά τους θαμπώνουν τοῦ ἥλιου ἡ ἀκτίδες.

— Ερρίξε στὸ βασιλόπουλο τὸ ἀκτινοβόλον βλέμμα της καὶ:

— Ανθρωπε θνητέ, τοῦ εἶπε, πῶς βρέθηκες ἐδῶ:

— Δὲν ἡξεύρω ποιὰ εἶσαι, ὡς ἀκτινοβολοῦσα, ἀποκρίθηκε τὸ βασιλόπουλο, νοιώθω ὅμως μέσα μου πῶς ἐσένα μοναχὰ ζητοῦσα, καὶ σὺ μόνη μὲ τράβηξες ἐδῶ.

— Ζητᾶς τὴν ἀθανασία, καὶ ἡ καρδιά σου δὲν σ' ἔγέλασε. Μόνο μ' ἐμένα ἡμπορεῖς νὰ μὴν ἀντικρύσης ποτὲ μπροστά σου τὸν θάνατο Απὸ τὴν ἡμέρα ποῦ κτίσθηκε ὁ κόσμος εἶμαι ἡ ἴδια ποῦ μὲ βλέπεις καὶ ἀπαράλλακτα θὰ χαδῶ μὲ τὴν τελευταία του πνοή. Εγὼ εἶμαι ἡ πεντάμορφη καὶ τὸ δνομά μου εἶναι Ομορφιά. Μ' ἐμένα ἡ ζωὴ γίνεται ἀνάτερη, τέτοια, ποῦ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δὲν ἡμπορεῖ νὰ νοιώσῃ. Ζητᾶς τὴν ἀθανασία. Καὶ ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ περιλάβῃς καὶ νὰ βαστάξῃς μέσα σου τὴν ἀθανασία. Τὸ σῶμα σου εἶναι καμωμένον ἀπὸ χῶμα. Η γῆ σὲ κρατᾷ καὶ πάντα θὰ ενῷῃ τρόπο νὰ σὲ σύρῃ στὰ σωθικά της. Γιὰ σᾶς τοὺς θνητοὺς αὐτὴ εἶναι ἡ δύναμις ἡ ἀδόρατη ποῦ πάντα σᾶς τραβᾷ. Μεῖνε μαζί μου, Ροστόμελλε, καὶ ὅσῳ τὰ μάτια σου θὰ τάχῃς γυρισμένα ἐπάνω μου, δὲν θὰ φοβᾶσαι τὴ γῆ. Ο θάνατος δὲν ἐπέρασε ποτὲ τὸ κατῶφλι του παλατιοῦ μου.

Τὸ βασιλόπουλο σιωπῆλο καὶ βυθισμένο παραποροῦσε τὴν πεντάφορφη. Ἐνόμιζε πῶς τὴν ἔβλεπε μέσα σὲ δνειρό.

**

Χίλια χρόνια πέρασαν σὰν νᾶταν χίλιες στιγμές. Καὶ ἔξαφνα τὸ βασιλόπουλο αἰσθάνθηκε στὴν καρδιά του ἐναν πόνο τόσο δυνατὸν ποῦ θαρρεῖς πῶς χίλια χρόνια χρειάσθηκαν γιὰ νὰ τοῦ δώσουν τὴ δύναμι ἐκείνη.

Καὶ μὲ τὰ χεῖλη στεγνὰ ἀπὸ συγκίνησι εἶπε στὴν Ομορφιά:

«Ἀκτινοβολοῦσα, εἶναι καιρὸς ποῦ τὰ μάτια μου δὲν ἀντίκρυσαν τὴ μάνα μου καὶ τὴ χώρα ποῦ γεννήθηκα. Εἶναι καιρὸς ποῦ ἀφησα δῆλες τῆς ἀγάπες μου γιὰ σένα. Ἀφησέ με νὰ τους ἰδῶ, ἀς εἶναι γιὰ μιὰ στιγμή, καὶ ἔπειτα πάλι θὰ είμαι γιὰ πάντα δικός σου.»

Μ' ἔνα χαμόγελο ἡ Ομορφιὰ ἀπήντησε:

«Βλέπω τί δύναμι ἔχει ἐπάνω σας η Γῆ, καὶ ξεύρω πῶς δὲν ἡμπορεῖτε νὰ παλέψετε μαζί της. Πήγαινε, κακόμοιος, νὰ δοκιμάσῃς κ' ἐσὺ δι', τι δοκιμάζουν δῆλοι οἱ θνητοί.

«Θυμήσου ὅμως καὶ σκέψου πῶς δικαιόδος ποῦ ἔμεινες μαζί μου δὲν εἶναι παρὰ τὸ μυριοστὸν ἐνὸς μικροῦ μέρους τῆς αἰωνιότητος. Χίλια χρόνια, καθὼς λένε οἱ ἀνθρώποι, ἐπέρασαν ἀπὸ τότε. Έκείνους ποῦ ζητᾶς νὰ ξαναϊδῆς οὔτε τὰ κόκκαλά τους δὲν θὰ ενῷης πιά. — Καὶ ὅμως δὲν ἔμεινα μαζί σου πολὺν καιρό.

— Πήγαινε καὶ θὰ καταλάβῃς μόνος σου. Γύρισε τὸν κόσμο καὶ ἀν μιὰ μέρα θελήσῃς νὰ ζήσῃς τὰ χρόνια ποῦ ἔχασες μαζί μου, μύρισε τὸ ματωμένο αὐτὸ λουλούδι ποῦ σου δίνω, καὶ θὰ τὰ ξαναζήσῃς. Πάρε κι' αὐτὸ τὸ ἀσπρόλουλονδο κι' ἀμα καταλάβῃς τί ἀξίαν ἔχει διθάνατος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, πλησίασέ το στὸ πρόσωπό σου. Καὶ τώρα πήγαινε.

**

Λίγη ἄμμος φλογισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο κατὰ γῆς, ἔνας ἡ δύο βράχοι σουβλεροὶ καὶ διφασμένοι ψινόνονται, κι' ἀπὸ κάτω, ἀπὸ μακρού, ἔχονται τὸ μούγκρισμα καὶ διθόρυβος τῶν ἀμέτρητων κυμάτων. Πάνω ἀπὸ τὰ κύματα διακρίνονται τὰ φτερά ἐνὸς γλάρου, καὶ στὴν παραπονιάρικη φωνή του τὸ βασιλόπουλο νομίζει πῶς ἀκούει ἀκόμα, σᾶν νὰ ἔχονται ἀπὸ μέσα ἀπὸ ἓνα στεναγμό, τὴν υστερητή λέξη τῆς Πεντάμορφης: Στὸ καλό, στὸ καλό!

Ο γλάρος γρήγορα ἔχασθηκε καὶ μαζί

του ἔχασθηκαν καὶ οἱ τελευταῖοι τόνοι τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

**

Διαβαίνει γρήγορο τὸ βασιλόπουλο λόγγονς καὶ βουνά. Ἐφθασε στὸν τόπο ποῦ ἀλλοτε τὸ κοράκι ἀκάματο ἐδούλευε γιὰ ν' ἔξιωθη τὸν θάνατο. Μὰ οὔτε βράχοι οὔτε βράχοι πέτραινοι φαίνονται πουθενά. Ενας ζεύσιος διλοΐδης καμποτός έκτείνεται παντοῦ. Βράχοι καὶ βράχοιδον έγιναν ἔνα. Καὶ τὸ κοράκι γνωμένο δίπλα σὲ μιὰ πέτρα, κρύβει τὸ κεφάλι του κάτω ἀπὸ τὰ φτερά. Τὸ βασιλόπουλο τ' ἀγγίζει μὲ τὸ χέρι του καὶ τὸ κοράκι σκορπίζεται χάμω σὲ σκόνη. Εκαμε τὸ χρέος του καὶ ἀξιώθηκε τὸν θάνατο.

Παρακάτω στὴν ἔρημο τὸ βασιλόπουλο εἶδε καὶ τὰ κάτασπρα κόκκαλα τοῦ ἔλαφιον σκορπισμένα ἐδῶ κ' ἔκει. Τὰ κέρατα του ἀγγιζαν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κρανίον του σκορπίσθηκε. Είχε σημάνει καὶ γι' αὐτὸ ή ὥρα τῆς ἀπολυτρώσεως.

**

Λυπημένο τὸ βασιλόπουλο βιαστικὰ ἔξαπολουθεῖ τὸν δρόμο του. Η στενοχώρια σφίγγει τὴν ψυχὴ του.

Ἐπλησίασε στὴ χώρα ποῦ γεννήθηκε. Απαράλλακτα τὰ βουνά καὶ οἱ πεδιάδες. Τὰ ποτάμια ἀκολουθοῦν ἀκόμη τὸ ἔδιο ρεῦμα. Μόνον, δι, ητο ἀνθρώπινον ἔγινε ἀγνώριστο. Στής ἀλλοτε ἔρημες πεδιάδες ἐφύτρωσαν τώρα χωριὰ καὶ πολιτεῖς. Εκεῖ ποῦ ησαν δάση συκνά καὶ σιωπῆλα ποῦ δὲν τὰ ἔταραζαν οὔτε στὴν ζητᾶσα μαζί μου μέρα θελήσης νὰ ξαναϊδῆς. Πάρε κι' αὐτὸ τὸ ἀσπρόλουλονδο κι' ἀμα καταλάβῃς τί ἀξίαν ἔχει διθάνατος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, πλησίασέ το στὸ πρόσωπό σου. Καὶ τώρα πήγαινε.

Νά, καὶ τὰ ἀγαπημένα του βουνά. Τὸ βασιλόπουλο ἀναγνωρίζει κάθε τους φαγιστὰ καὶ θυμάται κάθε τους βράχο. Εἶναι τόσος λίγος καιρὸς ποῦ εἶναι ἀνάμεσα στὰ βουνά η πλούσια καὶ μεγάλη πολιτεία;

Παντοῦ νέκρα καὶ σιωπή. Ενας σωρὸς μονάχα ἀπὸ πέτρες διακρίνεται μέσα στὰ φύλλα του κινούνται τὰ φτωχικὴ ἐκκλησιά καὶ δίπλα της μιὰ καλύβα ταπεινή. Ενας γέρος παπᾶς κάθεται κοντά, ἐπάνω σὲ μιὰ πλάκα ποῦ εἶναι γεμάτη ἐπιγραφές. Όλα γυρά του βασιλεύει νεκρικὴ σιωπή, η ησυχία τῆς ἀναπαύσεως.

Τὸ βασιλόπουλο ἐπλησίασε τὸν γέρο καὶ τὸν ἔρωτᾶ:

«Πατέρα μου, δεῖς μου τὴ χώρα ποῦ βασίλευε ἡ βασίλισσα Μαγδάνα. Ξέρεις ποῦ βρίσκεται; Ζῇ ἀκόμα; Δὲν μὲν ἀνεγγνώρισες; Εἶμαι δὲ Ροστόμελλος τὸ βασιλόπουλο. Θύμασαι χωρὶς ὅλο ποῦ ἔφυγα ἀπὸ ὅδῷ, γιατὶ δὲν ἥθελα νὰ ὑποκύψω στὸ θάνατο. Τόσος λίγος καιρὸς πέρασε ἀπὸ τότε! . . .»

Ο γέρος ἐμούρμούσιε:

«Διαβάτη, δυσκολεύομαι νὰ καταλάβω τὴ λαλιά σου. Μιλᾶς τὴ γλῶσσα τῶν παλῆῶν βιβλίων καὶ ἀκόμη πιὸ βαθυά. Ἀκουσα νὰ λένε γιὰ τὴ βασίλισσα Μαγδάνα. Διηγοῦνται πῶς σ' αὐτὴν ἔδω τὴ θέσι ήταν κτισμένα τὰ παλάτια της καὶ πῶς εἶχε γυιδὸν τὸν ὠνόμαζαν Ροστόμελλο. Ἡ παράδοσις λέγει ἀκόμα πῶς ἡ χώρα αὐτὴ καταστράφηκε ὑπέρερα ἀπὸ τὴν ἀναχώρησι τοῦ βασιλόπουλου. Τὰ ἔρειτα ποῦ βλέπεις εἶναι πάνω ἀπὸ χίλια χρόνια».

Τὸ βασιλόπουλο ἔχαμήλωσε τὸ κεφάλι του.

«Ω αἰώνιο μυστήριο τοῦ χρόνου! Χθὲς ἀκόμα πατοῦσα τὸ χῶμα αὐτὸν, ἥμουνα 'στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας μου κ' ἔξουσα ἀμέριμνος. Τὶ εἶμαι σήμερα; Ἐνα ἔχασμένο παραμῆθι, μιὰ μισοσθυμένη παράδοσις. Ἐλάτε χρόνια μου παλὴὰ νὰ σᾶς ζήσω».

Καὶ μὲ τρεμουλιασμένο χέρι ἀρπαξε τὸ ματωμένο λούλουδο καὶ τὸ μύρισε.

* * *

Τὸ βασιλόπουλο ἔζησε μονομιᾶς τὰ χίλια χρόνια.

* *

Μιὰ μουφὴ σκεπασμένη ἀπὸ σκόνη ἔφαντηκε τότε ἀνάμεσα στὰ ἔρειτα. Ἐμοιαζε μὲ ζαρωμένο σάκκο ἀπὸ πάπυρον, γεμάτο κόκκαλα. Ἐμύριζε χωματύλα σᾶν νὰ ἔβγαινε ἀπὸ μνῆμα. Καὶ τὸ ἀπαίσιο αὐτὸν φάσμα μὲ νευρικὸ μουρμούρισμα καὶ μὲ τόνον φωνῆς ποῦ μόλις ἀκούσθηκε ἔφωνάζε κοντά του τὸν γέρο.

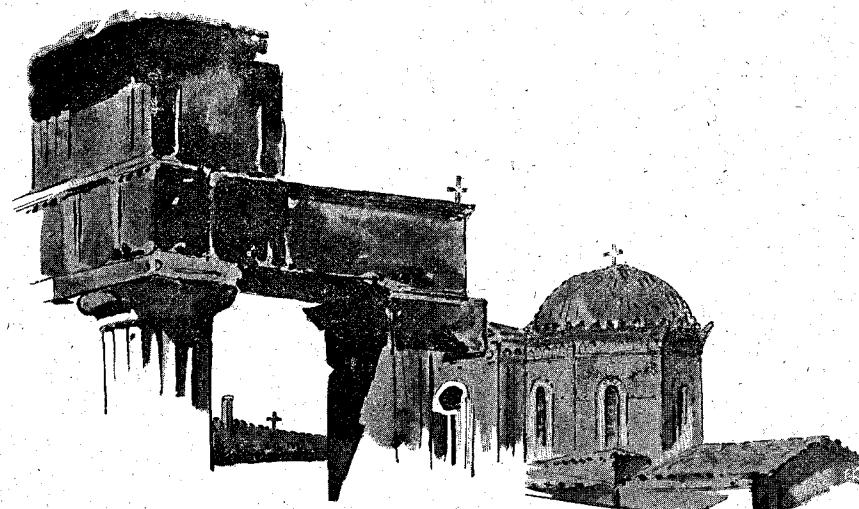
Καὶ ὁ γέρος ἀκούσε τὸ ψιθύρισμα τῆς φωνῆς του ὅπως τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου μέσα στὰ ξερόφυλλα:

«Βγάλε, βγάλε γρήγορα ἀπὸ τὸ σάκκο μου τὸ ἀσπρὸ λούλουδο καὶ δός μου νὰ μυρίσω καὶ νὰ αἰσθανθῶ τὴν εὐχαρίστησι ποῦ δίνει δ. θάνατος».

Καὶ ὁ θάνατος ἐκάλυψε μὲ τὰ φτερά του τὸ βασιλόπουλο καὶ τοῦ ἔχαρισε τὴν ἡσυχία.

Μαζεύθηκαν οἱ χωρικοὶ καὶ παρέδωσαν στὴ γῆ ἐκεῖνον ποῦ ἀλλοτε ἐλαχτάρισε μὲ τόση δύναμι τὴν ἀθανασία καὶ ποῦ ὠνομάζετο Ροστόμελλος

Μετάφρ. Α. ΑΛΥΑΤΟΥ

Η ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Ο συνήγορος του εἶναι ὁ γερμανὸς Ιατρὸς Λεονάρδος Φούρστ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, δὲ οποῖος ἀποφαίνεται διτὶ εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ καπνίζῃ ἀφόβως, ἀρκεῖ νὰ ἥξευρῃ πᾶς νὰ καπνίζῃ. Θὰ ἥτο ἄδικον νὰ καταδικασθῇ ἡ ἀπόλαυσις αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπλῶς διότι δὲν πό μερικὰς συνθήκας ἐκθέτει εἰς κίνδυνον τὴν ζωήν του.

Συγχέονται τ' ἀποτελέσματα τοῦ καπνοῦ μὲ τ' ἀποτελέσματα τῆς νικοτίνης. Αφαιρέσατε τὴν νικοτίνην καὶ δὲν καπνὸς εἶναι ἀβλαβής, ὀφέλιμος μάλιστα.

Κατ' ἀρχὰς ἐγίνετο χοῆσις τῆς νικοτίνης εἰς τὴν Ιατρικήν μόνον. Ο Κολόμβος εἶδε τοὺς Ινδοὺς τῆς Ἀμερικῆς νὰ τὴν μεταχειρίζονται κατὰ τῶν κωνώπων. Οι Πορτογάλλοι πρῶτοι εἰσήγαγον τὸν καπνὸν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ο Ιωάννης Nicot, πρόσβυς τῆς Γαλλίας εἶς τὴν Λισβόνην τὸ 1569, ἔφερε τὸ φυτόν εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν. Ο Ιατρὸς τῶν ἀναπτόρων διώρισε τὸν καπνὸν εἰς τὴν δεύτερην βασίλισσαν ὡς πραϋντικὸν τῶν νεύρων, καὶ ἡ φήμη τῆς νικοτίνης ἐφθασε παντοῦ. Οι εὐγενεῖς, αἱ κυρίαι τῆς ἀριστοκρατίας, οἱ βασιλικοὶ πρίγκηπες εἶς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἐρρίκου Γ'. ἐκάπνιζαν.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῆς σημερινῆς εἶναι ἡ γινομένη κατάχοησις. Ἀλλοτε ἐκάπνιζαν μὲ μετριότητα. Καὶ τοῦτο μόνον κατ' οἶκον ὅχι δημοσίᾳ. Εἰς τὸ Λονδίνον καὶ τὸ Βερολίνον, πρὸ δὲν ἔζηντα ἀκόμη ἐτῶν, τὸ κάπνισμα εἶς τοὺς δρόμους ἥτο ἀπηγορευμένον. Σήμερον καπνίζομεν παντοῦ ἐλεύθερως καὶ ἐκ τούτου αἱ ὀλέθραι συνέπειαι. Πλεῖσται ἀσθένειαι ἀγνωστοὶ εἰς τοὺς πατέρας μας ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς καταχοήσεως αὐτῆς: νευρώσεις, καρδιαλγίαι, γαστραλγίαι καὶ ἄλλαι παθήσεις, αἱ ὅποιαι παραλύουν τὸν δργανισμὸν καὶ φέρουν τὸν θάνατον.

Ο καπνὸς περιέχει, ὡς γνωστόν, ἐν φοινίκον στοιχεῖον, τὴν νικοτίνην. Όλύγον κατ' ὀλίγον ἡ χοῆσις φέρει τὴν ἔξοικείωσιν τοῦ δργανισμοῦ μὲ τὸ δηλητήριον ὃ οποῖος φαινομενικῶς μένει ἀπρόσβλητος. Ἡ χοῆσις γίνεται ἀνάγκη, τόσον ἰσχυρὰ ἐνίστε, ποῦ συχνὰ βλέπομεν ἐπαίτας ν ἀγοράζουν, μὲ τὴν δεκά-

ραν ποῦ τοὺς ἐδώκαμεν, ἀντὶ ψωμὶ καπνόν.

Οι μανιώδεις καπνισταὶ καταστρέφουν τὸ νευρικόν των σύστημα καὶ τὸν στόμαχον μὲ τὴν μεγάλην ἀπορρόφησιν νικοτίνης πάσχουν ἀπὸ ἀνπνίας, πονοκεφάλους, ἥμικρανίας περιοδικάς χάνουν τὸ μνήμονικὸν καὶ παρασκευάζουν τὸ ἔδαφος εἰς τὴν μερικὴν ἡ γενικὴν παράλουσιν. Ἐὰν ἔξετάσωμεν μὲ τὸ στηθοσκόπιον τὴν καρδίαν ἐνὸς καπνιστοῦ, θὰ παρατηρήσωμεν ἀνώμαλον τὴν λειτουργίαν, καὶ τὸν σφυγμὸν βραδύτερον ἢ ταχύτερον τοῦ φυσιολογικοῦ. Τὸ ἀναπνευστικὰ ὅργανα ἐπίσης προσβάλλονται· οἱ πνεύμονες κατὰ μικρὸν ὀδυνατοῦν νὰ λειτουργήσουν κανονικῶς, μέχρις διούσουν διλοτελῶς κινούμενοι.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς νικοτίνης ἀνάγεται εἰς τὸ 1828 καὶ ὀφείλεται, ἐπιστημονικῶς, εἰς τὸν Πόσελτ καὶ τὸν Ράυμαν· ἀλλ' ἡ νικοτίνη ἡ ἓνταρχούστα εἰς τὸν καπνόν, δὲν εἶχε ἀκόμη ἔξετασθη μεθοδικῶς. Ἐχει ὄψιν ὑγροῦ πρασινωποῦ, διαυγοῦς, ἐλαιώδους, μὲ ἵσχυρὸν δόμην. Αἱ δηλητηριώδεις αὐτῆς βεβαιοῦνται διὰ τῶν ἐπομένων:

Ἐὰν δώσωμεν εἰς ἔνα σκύλον τῆς Νέας-Γῆς ἐν πλήρει ἀναπτύξει μίαν σταγόνα νικοτίνης, ἀποδημήσκει μετὰ ἔξητα δευτερόλεπτα. Ἐνα τέταρτον σταγόνος φονεύει κουνέλι. Ἡ δόσις διὰ τὸν ἀνθρωπὸν ποικίλλει: Τὰ τελευταῖα ἐν τούτοις πειράματα κατέδειξαν διτὶ τοιά χιλιοστὰ ἐνὸς γραμμαρίου νικοτίνης εἰσαγόμενα εἰς τὸν στόμαχον ἀνθρώπουν ὑγειούς φέρουν τοιούτους σπασμοὺς ὡστε ἐπέρχεται μετ' δλίγον λιποθυμία.

Εἰς τὴν Ιατρικὴν γίνεται σπανιώτατα χοῆσις· καὶ ἰδίως ἐξωτερικῶς. Ἡ ἐνέργεια τῆς εἶνε ἐρεθιστικὴ πρὸς θεραπείαν ἐσωτερικῆς βλάβης.

Ἡ νικοτίνη, παρὰ τὴν ἐλαιώδη ὑφήν της, εἶναι εὐεξάτμιστος καὶ εἰσέρχεται οὕτω διὰ τῶν πνευμόνων εἰς τὸν δργανισμόν, δόποθεν δὲν εἴνει δυνατὸν νὰ ἔξαχθῃ καὶ τότε ἡ ἐνέργεια τῆς γίνεται βραδέως.

Ἡ ἐκ τῆς νικοτίνης δηλητηρίασις ἀποκαλύπτεται δυσκολώτατα καθ' ὅσον μάλιστα οἱ καπνισταὶ, φοβούμενοι τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ καπνοῦ ὑπὸ τοῦ Ιατροῦ, συχνὰ τὸ ἀποκύπτον.

Ο δόκτωρ Φούρστ διηγείται ότι μεταξύ τῶν ἀσθενῶν του ἡτοῦ ἔνας ουμάνος εἰκοσιέξη ἐτῶν καὶ μία ἀοιδὸς καφωδείου· καὶ οἱ δύο ἑπάπνιζαν ἀπὸ 33 ἔως 50 σιγαρέττα καθ' ἑκάστην. Ἡσαν καὶ οἱ δύο ὑγείεστατοι πρὸ τῆς καταχρήσεως αὐτῆς. Ο καπνὸς ἐστέγνωσε τὸν λαιμόν, κατέστρεψε τὸ αἴσθημα τῆς γεύσεως καὶ τῆς ἀκοῆς ἀκόμη, ἔκανδίνευσε δὲ καὶ ή δρασις Τρεῖς ἄλλοι ἀσθενεῖς, καπνισταὶ μανιώδεις, δένας δημοσιογράφος 33 ἐτῶν, οἱ δύο ἄλλοι ἔμποροι 45 καὶ 49 ἐτῶν, ἔπασχον φοιτοὺς φευματισμοὺς καὶ πόγονυς εἰς τὰς ἀφθόνωσεις.

Η θεραπεία 4 ή 5 ἐκ τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν εἶχε μείνει ἐπὶ πολὺν καὶ δόκιμον χωρὶς ἀποτέλεσμα, διότι εἶχαν ἀποκρύψει ἀπὸ τὸν λατρὸν τὸ πάνθος τῶν. Οταν τέλος συνεβούλευθησαν τὸν λατρὸν Φούρστ καὶ ὁμολόγησαν τὴν ἀλήθειαν, ὃ λατρὸς ὡς μόνην θεραπείαν πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐκ τῆς νικοτίνης δηλητηριάσεως, δὲν ἀπηγόρευσε τὴν ἐντελῆ ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ καπνοῦ ἀλλὰ τὴν κατάχρησιν αὐτοῦ.

Ο λατρὸς Φούρστ γράφει:

«Ἐχω ὑπ' ὅψιν μου τὰς χημικὰς ἀναλύσεις 96 δειγμάτων καπνοῦ διαφόρων χωρῶν καὶ διαφόρου κατεργασίας. Τὸ ἀνώτατον δριον τῆς περιεχομένης νικοτίνης εἶναι 3.73 τοῖς ἑκατόν, καὶ κατὰ μέσον δρον 1.32. Όσον καλλιτέρα ἡ ποιότης τοῦ σιγάρου, τόσον δλιγωτέρα ἡ περιεχομένη νικοτίνη. Ενας καπνιστής πλούσιος ἡμιπορεῖ νὰ καπνίσῃ ἔως δεκαπέντε σιγάρα καθ' ἥμέραν, ἀρκεῖ νὰ τὰ πληρώνῃ. Γνωρίζω ἔναν αὐτοκράτορα ὃ δοποῖς, ἐκ συνηθείας ἡ ἐκ προτιμήσεως, καπνίζει σιγάρα ἐντόπια, τὰ δοποῖα δὲν θὰ ἥγοραζόντο εἰς τὴν Νέαν Υόρκην, δπου εἶναι ἀκριβά, 25 λεπτά τὸ ἔνα. Ήξεύρω ἐκ βεβαίας πηγῆς ὅτι τὰ καλὰ σιγάρα τῆς Ἀβάννας, πολὺ γλυκὰ καὶ πολὺ χρωματικά, τὰ δοποῖα καπνίζονται διασιλεύς τῆς Ἀγγλίας Ἐδευαρδος 7ος, ὃ Ρότσιλ, ὃ Μόργαν, περιέχουν 0.62 μόνον τοῖς ἑκατὸν γικοτίνην. Τὰ σιγάρα τοῦ Πόρτο-Ρίκου, τὰ καλλιτέρα, περιέχουν 1.20, ἐν ᾧ τὰ σιγάρα ἐκ γερμανικοῦ καπνοῦ περιέχουν ἀπὸ 2.13 μέχρι 2.36 τοῖς ἑκατόν.

Ημποδοῦμεν νὰ ἔξαγάγωμεν τὸ συμπέφασμα δι:

Ο καπνὸς εἶναι βλαβερὸς δι' ἐκείνους μόνον οἱ δοποῖοι καπνίζονται κακήν ποιότητα, οἱ δοποῖοι μασοῦν τὸ σιγάρον τῶν καὶ δηλητηριάζονται οὕτω τὴν στοματικὴν μεμβράνην. Καὶ τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ νικοτίνη ἀναμιγνύεται μὲ τὸν σίελον.

Οταν καπνίζομεν, ἡ νικοτίνη ἐπικάθηται ἀμέσως ὅπισθεν τοῦ καπνού μέρους τοῦ καπνοῦ καὶ ἐνόσφω καίεται ὁ καπνός, τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ σιγάρου ποτίζεται περισσότερον μὲ νικοτίνην καὶ μὲ τὰ ἄλλα ἐνυπάρχοντα ἐν τῷ καπνῷ στοιχεῖα δηλ. ἀμμωνίαν, δέξαται τὸν ἀνθρακος καὶ λοιπά. Ἐπεται δι τὸ ἄκρον τοῦ σιγάρου, ὃχι μόνον εἶναι δύσοσμον ἀλλὰ καὶ ἐπικινδυνόν εἰς δὲ τὰ κακῆς ποιότητος σιγάρα εἶναι πλῆρες δηλητηρίου. Επίσης τὸ ἄκρον τοῦ σιγαρέττου καὶ τὸ βάθος τῆς πίπας.

Πρώτη λοιπόν καὶ ἐπειγούσα ἀνάγκη είναι: νὰ μὴ καπνίζωμεν ποτὲ μέχρι τέλους σιγάρα ἡ σιγαρέττα ἡ πίπα.

Τὸ σιγαρέττον εἶναι ἐπιβλαβέστερον εἰς τὴν ὑγείαν παρὰ τὸ σιγάρον καὶ ἡ πίπα, διότι τὸ σιγαρόχαρον καιόμενον ἀναπτύσσει τὸ δέξιόδιον τοῦ ἀνθρακος, προσβάλλον καὶ τοὺς πνεύμονας καὶ τὰ μάτια. Ἐπίσης εἶναι ἀνθυγειεύνων νὰ μένωμεν εἰς δωμάτιον γεμάτον ἀπὸ καπνὸν τοῦ σιγαρέττου. Οταν δικαπνὸς ἀρχίζει νὰ ἐνοχλῇ τὰ μάτια, εἶνε ἀνάγκη νὰ καταλίπωμεν ἀμέσως τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο. Η νικοτίνη διαλύεται ταχύτερον τὸ θέρος παρὰ τὸν χειμῶνα. Ο καπνιστής δικαπνίενος ἔμπρος εἰς τὴν θερμάστραν ἐκθέτει τὴν ὑγείαν του περισσότερον παρὰ δικαπνίων εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα.

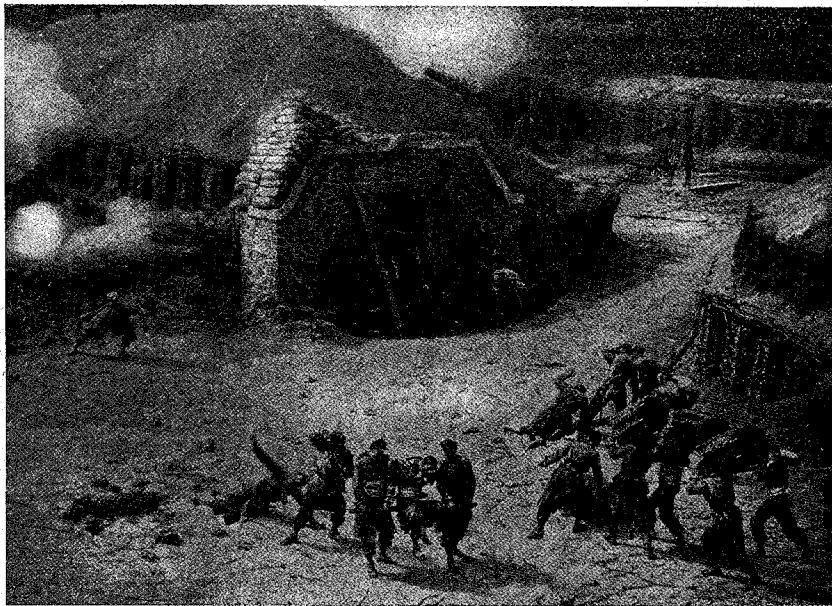
Καὶ διμος, μὲ δῆλα αὐτά, μολονότι ἡ νικοτίνη εἶναι ἔχθρος τοῦ ἀνθρώπου, ὃχι δλιγώτερον ἐπίφοβος ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα, δι λατρὸς Φούρστ ὑποστηρίζει δι τοῦ καμμία ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει πρὸς ψήφισιν νόμων κατ' αὐτοῦ, οὔτε πρέπει νὰ παύσωμεν τὸ κάπνισμα οὔτε καν νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν συνταγὴν τοῦ δόκτορος Gérolard, δι δοποῖος συμβουλεύει νὰ ἔξουδετερόνωμεν τὰ δηλητηριώδη ἀποτέλεσματα τῆς νικοτίνης διὰ χημικῆς τινος πρόπαρασκευῆς τοῦ καπνοῦ.

Αναμφιβόλως ἡ συμβουλὴ αὐτῆς εἶναι καλὴ καὶ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ καπνίσῃ 25 — 27 σιγάρα τὴν ἥμέραν ἀρχίζων ἀπὸ τὸ πρωΐ· ἀλλὰ τότε δικαπνὸς χάνει τὸ ἀρωμά του καὶ βεβαίως χάνει τὰ πόλαυσίν του δικαπνίων. Υπάρχει διμος στοιχειώδης μέθοδος ἡ δοποῖα συνοψίζεται εἰς τὰ ἀκόλουθα προφυλακτικὰ μέτρα, εὐκολώτατα ἀλλως τε.

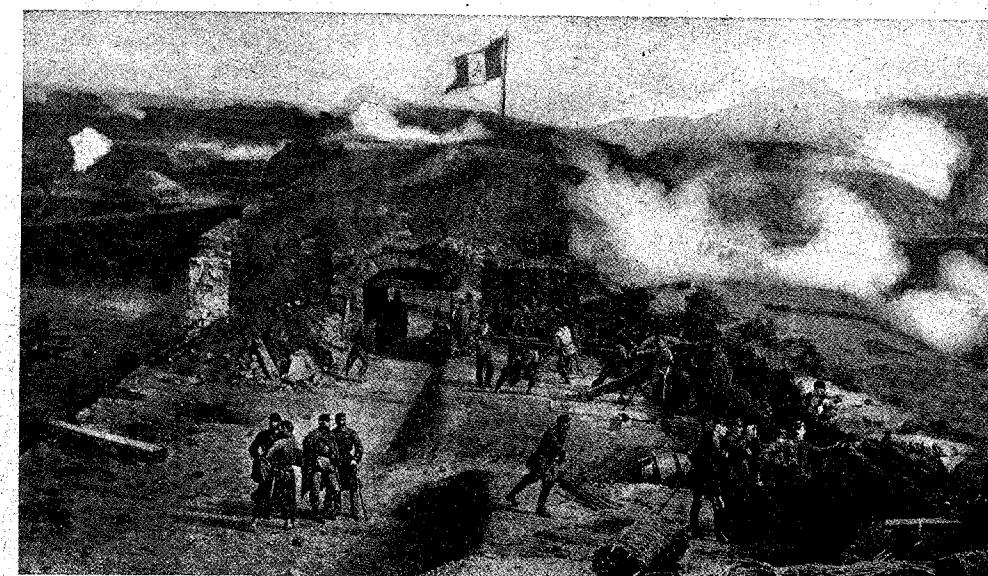
Νὰ καπνίζετε σιγάρα γλυκὰ εἰς τὴν γεύσιν.

Νὰ καπνίζετε σιγάρα καλῆς ποιότητος.

Ποτὲ νὰ μὴ καπνίζετε τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ σιγάρου, ἡ τὸ ἄκρον τοῦ σιγαρέττου.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ — ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ — ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

Νὰ μὴν ἀνάπτετε ποτὲ τὸ σιγάρον ή τὸ σιγαρέττον ἐὰν τύχῃ νὰ σβύσῃ.

Νὰ μὴ μένετε ποτὲ μέσα εἰς σύννεφα ἀπὸ καπνόν.

Νὰ μὴ μαστᾶτε τὸ ἄκρον τοῦ σιγάρου.

Νὰ μεταχειρίζεσθε πίπαν διὰ τὸ σιγάρον ή τὸ σιγαρέττον καὶ νὰ θέτετε ἐντὸς αὐτῆς τεμά-

χιον βαμβάκι, ἐπὶ τοῦ δόπιον ἐπικάθηται ἡ νικοτίνη, ἡ δοπία οὕτω εἰσέρχεται εἰς μικρὰν μόνον ποσότητα εἰς τὸν δργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὸ σπίτι νὰ καπνίζετε μόνον μακρὰν πίπαν καὶ κατὰ προτίμησιν ναργιλέ.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΩΡΙΚΟΣ

Ἐξ ἀρχοῦ τοῦ Δροῦ Λ. Κάζ.

I. ΛΟΡΕΔΑΝ

Η ΟΙΝΑΝΘΗ

Διήγημα

Νὰ πάρ' ή δργή! ἐφρόναξε ὁ Γιάννης Λε- κλέρ κατεβάζοντας τὸν γαλάζιο σκοῦφο του στὰ μάτια ἐπάνω, νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Στήν δργή τοῦ Θεοῦ!

Ήτον ἔνας ἐλεεινὸς καιρός! Δὲν ἥμποροῦσε κανεὶς νὰ βαδίσῃ ζιούς.... Ἔπειτα, ή βροχὴ αὐτὴ ποὺ ἐτύφλωνε καὶ ἔκοβε σὰν μαχαῖρι τὸ πρόσωπο!

Ἐπήγαιναν καὶ οἱ τέσσερις μὲ τὸ βαρὺ καὶ ζυγισμένον βῆμα τῶν ναυτῶν, συνειθισμένων εἰς τὰς κυμάνσεις τῆς βάρκας, τὸ κεφάλι ἐμπρὸς καὶ κυρτωμένοι ἀπὸ τὴν δυνατὴ βροχή.

Ἐπέρασαν τὸν πετρώδη δρόμο, σχισμένον ἀπὸ αὐλάκια βαθειά, ποὺ κατεβαίνει πρὸς τὸ λιμάνι, ἐπήδησαν ἔνα φράκτην, ἐπῆραν τὸ μονοπάτι ἀριστερὰ ποὺ διασχίζει τὸν ξερόκαμπο, καὶ ἔχοντες τώρα στὰ πλάγια τὸν μανιώδη ἄνεμον ποὺ ἐφούσκωνε τὰ ἐπιχιτώνια τῶν, ἔφθασαν δῆλοι μαζὶ στῆς Λαγόφας «Τὸ Ναυτικὸν Ἀστρο», κ' ἐτρύπωσαν σπρώχνοντες μὲ δύναμιν τὴν πόρτα ποὺ ἐκτύπησε μὲ κρότον στὸν τοῖχον ἐπάνω.

— Τί παληόκαιρος!

Οὔτε φελοῦκα ἔχω σήμερα, ἄ! δχι! Όλες τραβηγμένες στὸ μῶλο, καὶ πάλι ὀλοένα χορεύουν! Οὐρανὸς λέσ κ' εἶναι ὅλο καπνιά. Η θάλασσα μανιασμένη. Μιὰ βοὴ πολέμου σ' δῃ τὴν παραλία, ἀνάμεσα στοὺς βράχους... Χωρὶς ἀμφιβολία, σὰν καλλίτερα εἶναι στὸ καπηλεῖο!

Ἐμπῆκαν, ἐκάθησαν σ' ἔνα τραπέζι, παρηγγειλαν μιὰ δκά.

Η Λαγόφα, σκυμμένη ἐμπρὸς στὴ φωτιά,

τὸν ἑαυτό του! Στὸ σπίτι, μαύρη φτώχεια.

Η Οινάνθη ἐχαμογέλασε, ἐν ἀδριστον χαμόγελο, κ' ἐφάνηκαν τὰ μεγάλα λευκά της δόντια.

— Αἴ, καὶ μ' αὐτό; Τί σὲ μέλει;

— Λοιπόν, ἔχομε λεπτά;

Δὲν ἀπήντησε.

Η Λαγόφα ἐκινοῦσε τὸ κεφάλι. «Οχι, σύτε σήμερα δὲν είχε. Καὶ δὲν ἥλθε γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος της. Απ' ἐναντίας.

Καὶ διηγήθηκε τὴν ἴστορία.

Απ' ἐναντίας ἔφερε μαζὶ της ἀγκίστρια, ὅλο ἀγκίστρια, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πιῇ. «Νά, τ' ἀγκίστρια μου, κερά-Λαγόφα, καὶ δός μου νὰ πιῶ!» Αἰωνίως δὲν ήδιος σκοπός. Η Λαγόφα είχε ἔνα δοχεῖον γεμάτο ἀγκίστρια τῆς Οινάνθης δὲν ἥθελε ἄλλα ποτὲ δὲν τάπερναν πίσω καὶ νὰ πληρώσουν καὶ τὸ χρέος ἐμεγάλωνε. Ἔπειτα, πῶς θὰ ἐψάρευε ἡ καύμενη αὐτὴ Οινάνθη χωρὶς ἀγκίστρια, ἀν δλα τὸ ὑπομήκευε;

Καὶ ἡ Λαγόφα ἥτον ἀποφασισμένη νὰ μὴν τῆς δόση σήμερα νὰ πιῇ!

«Ολοι γελοῦσαν.

Η Οινάνθη δὲν ἔλεγε τίποτε, ἐκύτταζε τὴν κάπηλον σὰν παραπονεμένη, ἔπειτα ἐκύτταζε εἰς τὸ τραπέζι τὴν φιάλη μὲ τὴ μαστίχα, τὰ ποτήρια....

Ο γέρο-Νόελ τὰ είχε γεμίσει. «Βργαλεν ἀπὸ τὸ στόμα του τὸν καπνὸν ποὺ μασοῦσε, τὸν ἔβαλε μέσα στὸν σκοῦφο του καὶ ἐκτύπησαν τὰ ποτήρια — σιωπηλοὶ — καὶ ἥπιαν μονομιᾶς τὸ ἀγαπητὸ καὶ θεομαντικὸ ποτόν.

Καὶ ἡ Οινάνθη τοὺς ἐκύτταζε σὰν παραπονεμένη.

Ο Φραγκίσκος ἀστειεύετο — ηγχαριστεῖτο πάντοτε νὰ τὴν πειράζῃ, τὴν καύμενη τὴν Οινάνθη.

Ο Ταλάρης, ποὺ ἤξιζε περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὴν ἐλυπήθηκε. «Βραλε τὸ χέρι στὴν τσέπη τοῦ γελέκου του, ἐπῆρε μιὰ πεντάρα καὶ τὴν ἔρριψε στὸ τραπέζι.

— Ελά, Λαγόφα, δός της ἔνα ποτηράκι, ἔλα!... Ἐγώ κερνῶ.

Τώρα, ἐχαμογελοῦσεν εὐχαριστημένη.

Η Λαγόφα ἐγέμισε τὸ ποτήρι. Τὸ δρατίον ὑγρὸν ἔτρεχε ἀπὸ τὰ χεύλη τῆς Οινάνθης ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά της τὸ ἥπιε γοήγορα, ἐστραγγίσε τὸ ποτήρι ὃς τὴν τελευταία σταλαματιά καὶ τὸ ἔβαλεν ἐπάνω στὸ τραπέζι. — Εὐχαριστῶ, εἶπε.

Οἱ ἄλλοι ἐγελοῦσαν.

— Ετσι, χωρὶς νὰ τσουγκρίσωμε τὰ ποτήρια; εἶπε δ Λεκλέρ.

— Διάβολε! μά.... γιὰ νὰ τσουγκρίσωμε πρέπει νὰ πληρώσῃς ἔνα ποτηράκι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐμβῆκεν δ ἀρχιτελώνης μὲ τὸν ἀνώτερον του Κουζλιανὸν καὶ ἐπλήρωνε τώρα αὐτὸς γενναῖος τῆς δραίας τὸ ποτήρι.

«Οχι, δὲν ἥτον δραία:

Τὸ πρόσωπόν της είχε φουσκαλίδες, τὰ μῆλα ἔξχοντα καὶ κόκκινα, κάτι παραξένα μάτια, θολά ποῦ ἡ κόρες ἐνόμιζες πῶς ἥταν βυθισμένες σὲ μιὰν διμήλη. Ποτὲ δὲν ἥτον πιὸ δμορφη, ἀκόμη καὶ νέα, ὅταν ἔτρεχε μὲ τὸν ἔνα καὶ τὸν ἄλλον στὴν παραλία ἡ στοὺς ἀγροὺς δπου είχε ἀποκτήσει καὶ τὸν Γιάννη της. Τώρα ἥρχισαν νὰ τὴν πέρονουν τὰ δρόνια καὶ δὲν είχε πολλοὺς νὰ τὴν τριγυρίζουν.

Οι δύο τελῶναι ἔδωκαν κάποια ζωηρότητα στὴν διμήλια. Εγελοῦσαν. Μιλοῦσαν δλοι μαζί. Τῆς ἐπρόσφεραν ἀκόμη δύο ποτηράκια καὶ διεσκέδαζαν μαζὶ της. Τῆς εἶπαν νὰ χορέψῃ... Εστριφογύριζεν ἐμπρὸς στὴν ἑστία μὲ τεντωμένα τὰ χέρια, ἐτραγουδοῦσε ἔνα παληὸ τραγούδι ποὺ δὲν ἐνθυμεῖτο τὰ λόγια, καὶ πότε πότε ἔβαλλε μιὰ φωνὴ βραχνή μιὰ στιγμὴ παρόλιγον νὰ πέσῃ.

Ωμύλησαν γιὰ τὸ παιδί της... Γιατὶ δὲν τοῦ ἔδιδε λεπτά; θὰ μποροῦσε νὰ κερδήσῃ δμως... ἀν ἥθελε νὰ ἐργασθῇ... Μά, διάβολε! ἥταν καὶ αὐτὸς προκομμένος. Επροτιμοῦσε νὰ τρέχῃ στὰ καπηλειά, νὰ κοιμᾶται, μόνον ὅταν μεθοῦσε

Η Οινάνθη ἐθύμωσε καὶ ἥθελησε νὰ τὸν περεασπιούδη.

— «Οτι μποροῦσε ἔκανε τί τὸν ἐμελε τὸ κόσμο!»

— Καὶ ὅταν σὲ ξυλίζει, εἶπε περιπατικῶς δ Μπιβίκος, θὰ μᾶς πῆς πάλι: τί τὸν μέλει τὸν κόσμο;

— Εγινε κατακόκκινη. Εφώναξε: Δὲν εἶναι ἀλήθεια!... Καὶ ἔπειτα... ἀν τοῦ ἀρέσῃ!..

Η Λαγόφα παρενέβη:

— Αφήστε την λοιπόν. Μὴ τὴν πειράζετε!...

— Άλλοι ἐκεῖνοι διεσκέδαζαν.

Ο Φραγκίσκος προπάντων ἐπέμενε μὲ πεισμα. Πρὸ πολλοῦ τὰ είχε μὲ αὐτὸν τὸν Γιάννη της. — «Αν τοῦ ἀρέσῃ, αἴ;... «Αν τοῦ ἀρέσῃ!... Καὶ ὅταν φάγει τῆς τσέπες;... Τί τὸν μέλει τὸν κόσμο, αἴ;...

— Εξημμένη ή Οινάνθη ἐβάδισε κατ' ἐπάνω του:

— Τί είπες;
— Ναί· σάν ψάχνει της τσέπες!... τὰ γελέκα!... τὴν ὥρα ποῦ λέπουν οἱ ἄλλοι... Μός, αὐτὸς εἶναι δουλεὶα τῆς ἀστυνομίας!
Κατακόκκινη, κλονιζομένη, ἐπροχώρησε, τὸν ἡπείλησε:

— Πέξ το ξανά!
— Νὰ τὸ ξαναπῶ, αἴ; Δοιπὸν σοῦ τὸ λέω, ἔγω, πῶς εἶναι ἔνας κλέφτης ὁ γυιός σου!

“Αρπαξεν, ἔνα μάχαιρι στὸ τραπέζι, ἐπάνω καὶ ὕδημησε. ‘Ο Μπιβίκος ἑπεχώρησε. ‘Η Λαγόφα ἐφώναξε:

— Οἰνάνθη! Οἰνάνθη!
— ‘Αλλ’ ἔκεινη τίποτε δὲν ἥκουε. — “Α, εἴτε πῶς ὁ γυιός της εἶναι κλέφτης!... Τώρα νὰ ἰδοῦμε!

Κ’ ἐπροχώρησε μὲ τὸ μάχαιρι ὑψωμένον, μὲ μιὰ φλόγα στὰ μάτια της, τὰ θολωμένα ἀπὸ τὰ χρόνια, ἀπὸ τὸ κτηνῶδες καθημερινὸν μεθῦσι.

— “Α, τώρα νὰ ἰδοῦμε ποιὸς λέει κλέφτη τὸ παιδί μου!

‘Αλλ’ ὁ Μιχάλης, ὁ ἀρχιτελώνης, τῆς ἀρπαξε τὸ χέρι νὰ τὴν ἀφοπλίσῃ

Μανιώδης ἐμάχετο, ἔδιδε γροθίες, ἐκτυποῦσε μὲ τὰ πόδια. Τὴν ἔσυραν. Τὴν σκουντοῦσαν. ‘Ο Κουύλλιανὸς τὴν ἐσήκωσε καὶ τὴν ἔροιξεν ἔξω. Καὶ ἔκλεισαν τὴν θύρα· κ’ ἐτράβηξαν τὸν σύρτη...

Ἐφάνηκε καὶ πάλιν πίσω ἀπὸ τὰ πρασινωπὰ γυαλιά τοῦ παραθύρου — καὶ δείχνει τὴ γροθία της καὶ οὐρλιάζει...

Τέλος ἀπεράσισε νὰ φύγῃ κλονιζομένη.

“Εβρεχε δυνατά...

Δὲν ἔπαινεν ἡ βροχὴ αὐτή, σὰν χείμαρρος, ποῦ ἐσκέπαξε τὴν μεγαγχολικὴν πεδιάδα, τὸν ξερόκαμπο, τὴν μανιώδη θάλασσαν ἐκεῖ κάτω...

Καὶ εἰς ὅλην τὴν παραλίαν ἐβούιξε ὁ δυτικὸς ἄνεμος μὲ λύσσαν, καὶ παρέσυρε τὰ σύννεφα, κ’ ἐκτυποῦσε τὰ κύματα, κ’ ἐκτυποῦσε τὴς χαμηλὲς καλύβες, ζαρωμένες ἀπὸ τὸν φόβον τους ἐπάνω στὴ γῆ.

Καιρὸς γιὰ τὸ καπηλεύο.

Μετάφρ. Κ. Μ

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΔΑΠΤΕΝΟΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Τρισεύγενη, δρᾶμα σὲ τέσσερα μέρη,
ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.

Ο. κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ κορυφαῖος μετοξὺ τῶν ζώντων Ἑλλήνων ποιητῶν. “Οταν, πρό τινων ἐτῶν, τὸ παλαιὸν «‘Αστυ» τὸ ὄποιον ἦτο τότε τὸ «Νέον», — ἔκαμε ψηφοφορίαν πρὸς ἀνακήρυξιν «πρόγκιπος τῶν ποιητῶν», ὁ κ. Παλαμᾶς συνεκέντρωσε τὰς ἐκλεκτοτέρας καὶ τὰς περισσοτέρας ψήφους. Τῆς ἐκτιμήσεως ταύτης τῶν συναδέλφων του, τῶν λογίων, δὲν εἶνε ἀμέτοχον καὶ τὸ πολὺ κοινόν, καὶ ἀν τὰ νεώτερα ἔργα τοῦ ποιητοῦ θεωροῦνται, καὶ κατηγοροῦνται μάλιστα, ὡς σκοτεινὰ καὶ ἀκατάληπτα, καὶ ἀπροθύμως ἀναγινώσκονται, ἀλλ’ ὁ κ. Παλαμᾶς, εὐτυχῶς, ἔχει καὶ παρελθόν ἀρκετὰ φωτεινὸν κ’ εὐνόητον, ἡ δὲ φήμη του, ἡ αἰρομένη δλονὲν εἰς ὑψος διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ὀλίγων, στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀσφαλοῦς βάσεως τοῦ παρελθόντος τότου. “Οταν κάποιος μύστης, νέος ἀνθρώπος μαγευμένος ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν «Πατρίδων», τοῦ «Τάφου», τῶν «Ἐκατὸν φωνῶν τῆς λόρας», ἀνακράζῃ μὲ δλον τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς νεότητος: «Ἄ, ὁ Παλαμᾶς εἶνε μεγάλος ποιητής!» ὁ βέβηλος, ὁ παλαιός, ἀποκρίνεται «ναί!», διότι καὶ αὐτὸς ἔχει νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ «Ἀγιόκλημα», τὰ «Νειάτα τῆς Γιαγιάς», τὰ «Δῶρα τῆς Ψυχῆς».

“Εως τώρα ὁ κ. Παλαμᾶς εἶχε γράψει ποιήματα, — ἀμέτοχα ποιήματα, — κριτικὰς μελέτας μὲ τὴν ἴδιαν ἀφθονίαν, καὶ δύο-τρία διηγήματα. Πρὸ πολλοῦ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ γράψῃ καὶ δραματικά ἔργα, ἀλλὰ μόνον κάποια θεατρική κίνησις, ἐνθαρρυντική, τὸν ἔκαμεν ἐπ’ ἐσχάτων νὰ σκεφθῇ, διτὶ ἦτο πλέον καιρὸς νὰ «ἐκτελέσῃ» μερικὰ σχεδιάσματα. Ως κέντρον πρὸς τοιαύτην δημιουργίαν, πρὸς τοιαύτην φορὰν τῆς ποιητικῆς δυνάμεως, πιθανὸν νὰ τῷ ἐχοησίμευσε καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου μὲ τὰς τόσας τῆς ἐλπίδας, πιθανώτερον ἀκόμη νὰ τὸν ἐκέντησε καὶ ὁ περίφημος λόγος τοῦ κ. Χρηστομάνου εἰς τὸ Διονυσιακὸν Θέατρον: «Σεῖς οἱ ἐπίλεκτοι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων

δημιουργῶν, — ἐψαλμωδοῦσε μὲ τὴν ὑποβλητικὴν φωνὴν του ὁ μάγος ποιητῆς τῶν «Οφικῶν Ύμνων» καὶ τῆς «Αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ», — θὰ πονήσετε καὶ θὰ συντελέσετε τὴν παραγωγὴν ἔργων ὑπερόχου ποιητικῆς συλλήψεως . . . » Ἀλλ’ εἶμαι βέβαιος, διτὶ τότε ἐκάθησε πρὸ τοῦ γραφείου του δ κ. Παλαμᾶς μὲ τὴν ἀπόφασιν ν’ ἀναπτύξῃ εἰς δρᾶμα τὰς γραπτὰς ἡ ἀγράφους σημειώσεις του, διτὶ κατεστάλαξαν καὶ δημύγασαν εἰς τὴν ψυχήν του αἱ ἐντυπώσεις, δσαι τοῦ ἐγεννήθησαν ἵσχυραι καὶ πολυπληθεῖς ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θεατρικῶν ἔργων τοῦ κ. Ψυχάρη, τοῦ «Γουανάκου» καὶ προπάντων τοῦ «Κυριούλη».

Οὕτως ἐγεννήθη ἡ πρὸ πολλοῦ συλληφθεῖσα «Τρισεύγενη». Εὔκολα εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ ἔξηγήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὄποιον ἐπροκάλεσεν, ὡς τὸ πρῶτον δραματικὸν ἔργον ποιητοῦ, τόσον φημισμένου. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο θὰ ἔξεδηλόνετο ζωηρότερα τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης, ἀν κάποια ἀτυχῆς παρεξήγησις ἢ μᾶλλον μοιραία δυσκολία δὲν ἔμποδίζε τὴν «Νέαν Σκηνὴν» νὰ παραστήσῃ τὸ δρᾶμα, πρὸν ἀποσύρη ὁ ποιητῆς τὸ χειρόγραφόν του. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λυπηρᾶς αὐτῆς ίστορίας, ἡ δοιά διφεύλεται ἀποκλειστικῶς, (καὶ ἀς ἐγεννήθη τόσον πεῖσμα ἐκατέρωθεν, καὶ ἀς ἐγράφησαν δσα πειρακτικὰ δὲν ἐπρεπε ποτὲ νὰ γραφοῦν), εἰς τὸ γεγονός διτὶ ἡ «Νέα Σκηνὴ» δὲν εἶχε τὰ μηχανικὰ μέσα νὰ κατερθῶσῃ ἐντὸς μιᾶς ἐσπέρας πέντε ἀλλαγὰς σκηνογραφίας, — τὸ ἀποτέλεσμα, λέγω, εἶνε διτὶ ἡ «Τρισεύγενη» ἀπὸ τὴν διπλήν ζωὴν κάθε δραματικοῦ ἔργου, ζητὶ πρὸς τὸ παρόν τὴν ζωὴν τοῦ βιβλίου, — ἐνδὲ κομψοτάτου ἀληθῶς βιβλίου, — καὶ κατὰ συνέπειαν, ἀντὶ νὰ τὴν κρίνω σήμερον ἀσφαλεστερα εἰς τὴν «Θεατρικὴν Ζωὴν», τὴν κρίνω μὲ δλον τὸν δισταγμὸν τὸν δοιοῖν μοῦ προξενεῖ ἐν ἀδοκίμαστον ἔργον, εἰς τὴν «Φιλολογικήν».

Διότι, εἰς τὴν πρῶτην ἐρώτησιν ποῦ γεννᾶται φυσικά, προκειμένου πάντοτε περὶ ἔργου ἀναμφισβήτητου καὶ ὑπερόχου φιλολογικῆς σφραγίδος, — ἡ «Τρισεύγενη εἶνε δρᾶμα;» — θὰ ἥμουν εἰς θέσιν νάπαντήσω διὰ τῶν πραγμά-

των, διὰ τῶν ἐντυπώσεων τῆς παραστάσεως, ἐνῷ τώρα εἶμαι υποχρεωμένος νάπαντήσω διὰ συλλογισμῶν. Ό κ. Παλαμᾶς φρονεῖ ὅτι τὸ ἔργον του εἶνε διὰ τὸ θέατρον καὶ τὸ λέγει εἰς τὸν πρόλογόν του ρητῶς: «Τὸ δρᾶμα τοῦτο δὲν ἔγινε μὲ τὸ μονάρχιβο σκοπὸν νὰ παρασταθῇ. «Ομως μῆτε ποῦ τὸ κρίνω ἀτάσθιαστο γιὰ τὴ σκηνὴ». Αλλὰ τοῦτο βέβαια δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ λύσῃ τὸ ζῆτημα... ἀρκεῖ ἀπλῶς διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἕνα κριτικὸν τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἔξετάσῃ. Ἐκτὸς τούτου, δὲν ἔδιος κ. Παλαμᾶς, εἰς τὴν ἀπάντησίν του πρὸς τὸν κ. Χρηστομάνον, ἔδήλωσεν ὅτι ή «Τρισεύγενη» ἐπαίγθη ηδη εἰς τὸ φανταστικὸν του θέατρον, καὶ διαποιήθη ἔδειν ὅτι ἐπέτυχε καὶ ἔχειροκροτήθη. «Αν δὲ κ. Παλαμᾶς δὲν ἔβάπτιζε τὴν «Τρισεύγενην» δρᾶμα, καὶ ἀν δὲν ἔδιδε δημοσίᾳ τὰς ἀνωτέρω διαβεβαιώσεις, ἥμποροῦσε κανεὶς νὰ θεωρήσῃ τὸ ἔργον του εὐθὺς ἔξι ἀρχῆς ὡς διαλογικὸν ποίημα, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ δρόποια δεν γράφονται διὰ νὰ παρασταθοῦν οὕτε εἰς πραγματικὸν οὕτε καν εἰς φανταστικὸν θέατρον, — καὶ ζῆτημα

Πεζά, ξηρά και βέβηλα, πρέπει νὰ σᾶς διηγηθῶ την ὑπόθεσιν: «Ο ποιητής μᾶς μεταφέρει εἰς κάποιαν χώραν τῆς Ρωμύλεις, κοντά στὴ θάλασσα, πρὸ σαράντα χρόνων. Ἡ Τρισεύγενη εἶνε κόρη τοῦ Δεντρογαλῆ ἀπὸ τὴν πρώτη του γυναικα. Φαίνεται ότι ἦτο θαυμασίως ὁραία ἡ μητέρα τῆς Τρισεύγενης, — ὁ Δεντρογαλῆς τὴν εἶχε «ψωνίση» ἀπὸ τὴν Βλαχιάν, — καὶ κάποιος ξένος καλλιτέχνης, ὁ δοποῖς εἶχε διαμείνη ἀλλοτε ἐκεῖ, αὐτὴν ἔπιθεν ὡς πρότυπον διὰ νὰ πλάσῃ τὴν «γοργόνα» τῆς βρύσης, τὴν δοποίαν ἔχαρισεν εἰς τὸν τόπον. Ἡ γοργόνα αὐτῇ, ἡ καλλίτερα ὅλη ἡ βρύση μὲ τὴν γοργόναν ἀπὸ πάνω, εἰς τὸ δράμα συμβολίζει τὴν Τρισεύγενην. Ρίχνουν πέτρες καὶ πιστολιές καὶ σακατεύονταν τὸ πανεύμορφον ἄγαλμα οἱ μεθυσμένοι πανηγυριῶτες, καὶ δύμως τὸ φοβοῦνται, τὸ θαυμάζουν καὶ τὸ λατρεύουν... . . . Ομοίως καὶ τὴν Τρισεύγενην τὴν πληγώνουν μὲ τὴν καταλαλιάν, μὲ τὴν κακογλωσσιάν των, ἀνδρες καὶ γυναικες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἀλλὰ τὴν προσκυνοῦν, τὴν ἐρωτεύονται, τὴν λιβανίζουν. Ἡ κόρη ἔχει κληρονομήσῃ ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς ὅλα τὰ σωματικὰ χαρίσματα ποῦ ἐνέπνευσαν τὸν καλλιτέχνην, τελειοποιημένα: ἀλλὰ μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ μίαν ψυχὴν θερμὴν καὶ ἀνυπότακτην, ἔνα χαρακτῆρα ὑπερόφανον καὶ περιφρονητικόν, μίαν διάλυσιν χαροκόπου, μίαν ἐλευθερίαν ὡς δοπιά δὲν ταιριάζει καθόλου μὲ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα

τῆς χώρας, καὶ δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ μα-
γεῦῃ διαρκῶς καὶ νὰ σκανδαλίζῃ τοὺς χωρια-
νούς. Δὲν εἶνε βέβαια ὅλοι ὅμοιοι: ή Ποθούλα
ξαφνα, ή ἀλαφροῖσκιωτη κόρη, ποῦ βλέπει
νειρα καὶ στὸν ὑπνο της καὶ στὸν ἔνπνο, λα-
τρεύει τὴν Τρισεύγενην ὡς Παναγίαν καὶ τῆς
προσφέρει ὡς καὶ ἀντὰ τὰ σπάνια «διπλᾶ γα-
ρύφαλα τῆς φωτιᾶς», ποῦ τὰ εἶχε διὰ τὸ εἰκό-
νισμα... Ό Νίκαρος πάλιν, ὁ θαυμάσιος βιο-
λιτής, ὁ δποῖος πιστεύει μόνον εἰς τὴν Εὐ-
μορφιὰν καὶ διμιεῖ ὡς ὁ καλλίτερος μαθητής
τοῦ Ράσκιν, συντρίβει τὸ βιολί του σ' ἕνα πα-
νηγῦρο, καὶ τὸ πετῷ στὰ πόδια τῆς Τρισεύγε-
νης. Ό Κώστας ὁ Μπουρνόβας ὅμως, ὁ τρα-
χὺς ἀγροφύλακας, ὁ δποῖος εἶνε ὁ ἄλλος πό-
λος, καὶ ἔχει τὰς ἵδεας τοῦ παληοῦ καιροῦ, καὶ
ἀντιπροσωπεύει τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς αὐ-
στηρούς, — φρονεῖ καὶ κηρύγτει ὅτι ή Τρισεύ-
γενη εἶνε γιὰ σκότωμα, γιὰ κρέμασμα καὶ γιὰ
παλούκωμα. Καὶ δταν δὲν εἶνε ἐμπρὸς ή Ἰδια,
διὰ νὰ τοὺς μαγεύῃ, νὰ τοὺς ἀφοπλίζῃ, νὰ τοὺς
ἀπόστομόνῃ, μὲ τὴν χάριν της, μὲ τὴν ἔξι-
πνάδα της, μὲ τὴν καλωσύνη της, μὲ τὴν εὐ-
μορφιὰ της, — ὅλοι σχεδὸν οἱ χωριανοί, ἀπὸ
τὴ μητριαί της ὡς τὸν πατέρα της, εἶνε μὲ
τηγή γνώμην τοῦ Κώστα Μπουρνόβα.

”Ε, δὲν ἔχουν καὶ τόσον ἀδικὸν οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ αὐστηροί. Φαντασθῆτε ὅτι ἡ Τοισεύγενη εἶνε ἐφωτευμένη . . . καὶ μὲ ποιόν; μὲ δὲν Πέτρον Φλώρην, τὸν καραβοκύρην, ποῦ εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ προτερήματα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτύχημα νὰ εἶνε υἱὸς τοῦ μεγαλητέρου, τοῦ ἀσπονδοτέρου ἔχθροῦ τοῦ τατέρω της. Φυσικά, ὁ γέρω - Καπονέτος δὲν θέλει οὔτε νὰ τὸ ἀκούσῃ. Ἀλλὰ ἡ Ιουλιέτα ἔγαπῇ χωρὶς τὴν ἀδειά του, καὶ σηκωνέται τὸ σάραμμα, καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ πατρικό της, καὶ τηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ Πέτρου Φλώρη, καὶ δὲν ἀνταμόνει μυστικά . . . Ἀλήθεια τοῦ φεύγει γοργή, μόνον ἀφοῦ ξερριζώσῃ τὰ λουλούδια τοῦ περιβολοῦ του, διὰ νὰ τοῦ στείλῃ ἀλλὰ καλλίτερα, καὶ ποὺν προφθάσῃ νὰ τὴν ἀρπάξῃ στὰ χέρια του ὁ Φλώρης «νὰ τὴν ἀπελάψῃ μιὰ γιὰ πάντα, μὲ τὰ ὅλα του, ὀλάκαιρη». Ἀλλὰ τί ὠφελεῖ! . . . ἡ πρωΐνη ἀπουσία τῆς κότης ἔφανερώθη, καὶ ὁ Δεντρογαλῆς ἔβαλε τὶς ωνές, καὶ ὁ κόσμος ἀνασταύθη, καὶ οἱ γυναικεῖς στὴ βρύση κακολογοῦν . . . Ὄταν γυρίζῃ Τοισεύγενη, εἰς τὴν ἀρχὴν λέγει ψέματα, ροφασίζεται ἔπειτα δμως, εἰς μίαν λέξιν τῆς ητηριών της, ἀγριεύει, καὶ μὲ τὴν ὥραιάν αρροησίαν τοῦ χαρακτῆρος της, τὰ ξεσκεπάζει

καὶ τὰ ξεφωνίζει δλα: «Τὸν ἀγάπῳ! πεθαίνω
γιὰ τὸν Πέτρο Φλώρη!» Έτελείωσε, δὲν τὴν
χωρεῖ πλέον τὸ πατρικό της καὶ τὸ βράδυ τῆς
ΐδιας ήμέρας ξεπορτᾶται ἀπὸ τὸ σπίτι κάποιας
γειτόνισσας, ποῦ τὴν ἐπροφύλαττεν ἀπὸ τὴν
πατρικὴν δργήν, πέρονει μιὰ βαρκούλα, περνᾶ
στὸ ἀντικρυνὸν ξερονῆσι, — Καραβοστάσι τοῦ-
νομά του, — κ' εὐδίσκει τὸν Πέτρο Φλώρη μὲ
τὸ καρδάβι του. Τώρα εἶνε δῆλη δικῇ του...
Ο Φλώρης κατανικᾶ τοὺς τελευταίους δισταγ-
μούς, ποῦ ἐπάλευαν ἀκόμη εἰς τὴν φλογερὴν
ψυχὴν του μαξὶ μὲ τὸν ἄγριον, τὸν παράξενον,
τὸν μοιραῖον αὐτὸν ἔωτα πρὸς τὴν κόρην τοῦ
πατρικοῦ ἔχθροῦ, — καὶ τὴν στεφανόνεται. Απὸ
τὸν κρυφὸν ὅμως καὶ βιαστικὸν γάμον ἔλειψε
τὸ βιολὶ τοῦ Νίκαρου, καὶ κατὰ τὴν παρατή-
ρησιν τοῦ Κώστα Μπουνγόβα, «ἔνας πατέρας
μὲ τὴν εὐκή του».

Τὴν στεφανόνεται λοιπόν, καὶ φεύγει εὐθὺς μὲ τὸ καράβι του διὰ ταξεῖδι μακρινόν. Ἡ νειόνυφη Τρισεύγενη μένει στὸ σπίτι του ἀνδρός της μόνη. Ο Φλώρης δὲν τῆς ἔκαμε τὴ χάριν νὰ τὴν πάρῃ μαζί του στὴ θάλασσα, ὅπως τὸ ἥθελεν ἐκείνη, «φιγούρα ζωντανεμένη» του παραβιοῦ του· τὴν θέλει τοῦ σπιτιοῦ «νοικοκυρὰ καὶ δέσποινα καὶ οργήσσα», νὰ κάθεται ἔκει καὶ νὰ τὸν περιμένῃ. Ο ἀδελφικὸς φίλος του Φλώρη, ὁ Πάνος Τράτας, «μάστορας στὰ καράβια καὶ στὴ ζωὴ», εἶνε διωρισμένος «ὅδηγητής» τῆς Τρισεύγενης, σύμβουλος καὶ φρουρός, κατὰ τὴν ἀπονοσίαν του ἀνδρός της. Ἀλλ’ ἡ Τρισεύγενη οὔτε τὸν ἀκούει, οὔτε τὸν λογαριάζει. Ἐννοεῖ καὶ τώρα νὰ ζῇ ὅπως θέλει, νὰ κάμηνη τοῦ κεφαλιοῦ της, ἐλεύθερη πάντα καὶ ἀνυπότακτη, χωρὶς νὰ τὴν μέλῃ οὔτε διὰ τὸν κόσμον, οὔτε διὰ τὸν Πάνον Τράταν. «Οσον διὰ τὸν ἀνδρα της, διαφέρει αὐτὸς εἶνε ἄλλος ἀνθρωπος, νομίζει αὐτὸς τὴν ἐννοεῖ, αὐτὸς δὲν θὰ τὴν παρεξηγήσῃ ποτέ... Καὶ εἰς τὸ πανηγῦρι τῆς Παναγίας τῆς Μοναστηριώτισσας, ἡ Τρισεύγενη λαμπροστολίζεται καὶ πηγαίνει, καὶ χορεύει, καὶ τραγουδεῖ, καὶ μεθᾶ τὸν κόσμον μὲ τὴν μέθην της καὶ μὲ τὴν νεραιδικὴν εὐμορφιάν της. Ο νέος Κάραλης εἶνε ἔχθρος τοῦ ἀνδρός της καὶ ὅμως δὲν διστάζει νὰ χορέψῃ μαζί του, καὶ τὸ χειρότερον, νὰ δανεισθῇ ἀπὸ τὸν ίδιον δύο ἔκατοστάρικα, τὰ δποῖα ἥθελε διὰ τὰς ἀγαθοεργίας της. Αὐτὸ καταντῷ σκάνδαλον· ὁ Πάνος Τράτας φεύγει ἀπὸ τὸ πανηγῦρι υμυμωμένος, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν τῆς κάμνει σκηνὴν δυνατὴν εἰς τὸ σπίτι της. Εἶνε ἀκριβῶς τὸ μέρος τοῦ δράματος, τὸ ὅποιον ἐπωτοδημοσι-

νύθη είς τὰ «Παναθήναια», καὶ οἱ ἀναγνῶσται
αἱς θὰ ἐνθυμοῦνται μὲ πόσην περιφρόνησιν
πιποπέοντει τὸν «δῖδηγητὴν» ἡ Τοισεύγενη, καὶ
ἄντις εἰς τὸ πεῖσμά του ἀποφασίζει νὰ ὑπάγῃ
κόμητ καὶ εἰς τὸν γάμον τοῦ Κάραλη, διου
ἴδιος πρὸ διλίγου τὴν εἶχε προσκαλέση.

Ολ' αντά πηγαίνουν 'στ' αυτιά τοῦ ἀνδρός ης. Τού τα γράφει καὶ δὲ ίδιος ὁ Πάνος Τράτας: «Ἐλα!» Καὶ δὲ δυστυχισμένος Πέτρος Φλώρης ἀφίνει τὸ καράβι του καὶ τὴ δουλειά του τῇ μέσῃ, θαλασσοπνίγεται μὲν ἔνα ψαροκάϊκο, καὶ γυροῦζει στὸ χωριό του σὰν τρελλός. «Οἰδῶτος ποῦ συναντᾶ εἶνε δὲ Κάραλης τοῦ μερῷ τὰ δύο ἐκατοστάρικα, διὰ νὰ ἔξοφλήσῃ δὲ χρέος του, τοῦ μερῷ ἀκόμη κ' «ἔνα χτύπο απακέφαλα μὲ τὴ γροθιά του», ποῦ τὸν ἀφίει μισόνεκρον. Ἔπειτα τρέχει στὸ σπίτι του. Η Τρισένγενη γονατίζει ἐμπρός του καὶ τοῦ ἀρνεῖται δλα: «Ψέματα! ψέματα! μὲ καταρέχουν! — Ψέματα δὲ Κάραλης; ψέματα δὲ Πάος δὲ Τράτας; — Ψέματα δλοι, δλοι εἶνε ὀχτροί ιου καὶ μιοῦ θέλουνε τὸ κακό μου! — Δὲν πῆγε στὸ πανηγύρι; — Οχι, δὲν πῆγα. — Δὲ δρέψεις μὲ τὸν Κάραλη; — Δὲ χόρεψα. — Στὸ άμιο δὲν ἡσουνα τοῦ Κάραλη; — Οχι, Πέτρο οὐλωροή! — Δὲν εἰσ' ἐσὺ ποῦ δανείστηκες ἀπὸ δὸν Κάραλη μετρητά; — Δὲ δανείστηκα. — Βοὲ ἐν εἴν' αὐτῇ ἡ ὑπογραφή σου; (καὶ τῆς βάσει τὸ χρεωστικὸ στὰ μάτια της). — Οχι, δὲν εἴν' ἡ ὑπογραφή μου· τὸ χαρτί εἶνε ψεύτικο!»

Εἰς τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις ἡ Τοισεύγενη νέκαθεν ἔλεγε ψεύματα. Ὡς τὸ μόνη ἀδυ-
αμία, ἡ μόνη ἀνωμαλία τοῦ ἴσχυροῦ καὶ ἀνοι-
τοῦ χαρακτῆρος της. Αὐτὰ τὰ τελευταῖα, τὰ
εγαλήτερα, τὴν ἔκαμε νὰ τὰ εἰπῆ, ἀπὸ τὴν
ολλὴν ἀγάπην, ὁ φόβος της μήπως ἥθελε χάση
ἢν Πέτρον Φλώρην. Ἐλλὰ δὲν κατώρθωσε τί-
στε μὲ τὰ ψεύματα, δπως δὲν θὰ κατώρθουνε
ποτε καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια. Ὁ Πέτρος Φλώ-
ρης, ἀλλοίμονόν της, εἶνε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐκεί-
νους ποὺ παρεξηγούν... Καὶ καθὼς ἀκούει
ἡ φοβερὰ ἐκεῖνα ψεύματα, τρόμου ἀνατοι-
λα τὸν περιζώνει. Νομίζει ὅτι ενδρίσκεται στὰ
φρία τοῦ πλέον ἀσπόνδου ἔχθροῦ του, ὅτι ἔχει
ἀκάμη ὅχι πιὰ μὲ γυναικα, ἀλλὰ μὲ στοι-
ειό, μὲ ἔωτικό, μὲ δαίμονα. Καὶ κινᾶ νὰ φύγῃ,
ἀλλὰ γλυτώσῃ. Εἰς μάτην προσπαθεῖ ἡ Τοισεύ-
γενη νὰ τὸν κρατήσῃ, καὶ χύνεται ἀπάνω του,
καὶ τὸν τραβᾷ καὶ τοῦ φωνάζει. «Μή μου φύ-
γεις!... θὰ γίνη μεγάλο κακό!» Ὁ Πέτρος
Φλώρης φεύγει... Καὶ ἡ Τοισεύγενη πέρνει
αρμάκι — καὶ πεθαίνει. Δὲν εἶνε δι' αὐτὴν ὁ

κόσμος, ποῦ δὲν ἀποτελεῖται δῆλον ἀπὸ Νίκαροντος βιολιτήδης, ἀπὸ ποιητὰς ἵκανοντος νὰ τὴν καταλάβουν καὶ νὰ τὴν τραγουδήσουν. Ὁ Κώστας δὲ Μπουρνόβας θριαμβεύει. Καὶ δῆμως δὲ Πέτρος Φλώρης ἐπιστρέφει, — πολὺ ἀργά, ή Τρισεύγενη ἔξεψυχης πλέον, — καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν παρουσίαζεται δὲ ἀκαμπτος Δεντρογαλῆς, διὰ νὰ συγχωρήσῃ τὴν πεθαμένην του θυγατέρα...

Από τὴν ὑπόθεσιν, ἔστω καὶ ὅπως τὴν ἔξι-
στροφησα ἀτελῶς καὶ ἀκροθιγώς, εἰμπορεῖ κα-
νεὶς νάναγνωρίσῃ, — ἀρκεῖ νὰ μὴν ἔχῃ προλή-
ψεις ἀριστοτελικάς καὶ νὰ μὴν κατέχεται ἀπὸ
ἴδεας πάλης καὶ καθάρσεως, — διτὶ ἡ «Τρισεύ-
γενη» ἐνέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐνὸς δράματος
'Αλλ' ὁ ποιητής, ἀπὸ ἀπειρίαν, ἢ ἀδυναμίαν,
ἢ σφαλεράν ἀντίληψιν τῆς τέχνης, — αὐτὸ μᾶς
εἶνε ἀδιάφορον, — δὲν τὴν ἀνέπτυξε δράμα-
νον στιγμὰς γνησίας δράματικῆς συγκινήσεως
θὰ εἶχε νάπολαύσῃ: εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας
πράξεως, δταν ὁ Πέτρος Φλώρης, μετὰ τὸν πο-
λυκόμιαντον ἐκεῖνον διάλογον, ἀπάγει τὴν Τρι-
σεύγενην νὰ τὴν στεφανωθῇ, πρὶν εἰσορυμήσῃ
εἰς τὴν παραγκάν τοῦ καραβοστασιοῦ ὁ κατα-
ζητῶν αὐτὴν κόσμος: καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς τε-
τάρτης, δταν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Φλώρη παρόν-
σιάζεται τελευταῖος ὁ Δευτρογαλῆς.

τικῶς. Ὁπως μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν δὲ κ. Χρηστομάνος, πρὸν ἀναγνώσω τὸ ἔργον, ή «Τοισεύγενη» εἶνε «δρᾶμα ἀπὸ τὴν ἀνάποδην» Θαιμάσιον! — Ήλα προσέθετα ἐγὼ μετά τὴν ἀναγνώσιν, — ἀλλὰ πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀνάποδην. «Ο, τι ἔπρεπε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνήν, γίνεται μυστικὸν εἰς τὰ παρασκήνια, καὶ τάναπαλιν. Δὲν λέγω δὲτι αἱ σκηναὶ, τὰς δποίας ἔξελεξεν δὲ κ. Παλαμᾶς, δὲν εἶνε καὶ αὐταὶ ώραῖαι· ἀλλὰ θὰ ἥσσαν ἀπείρως ώραιοτέραι, καὶ αὐτόχοημα αἱ ἀναγκαῖαι διὰ τὴν δραματικὴν συγκίνησιν, αἱ ἀλλαι, τὰς δποίας μαντεύει

‘Αλλ’ εἰς τὴν ἀριστίαν τῆς ἐντυπώσεως θὰ συνετέλει, νομίζω, καὶ δὲ διάλογος, δὲ δποῖος δὲν εἶνε καθόλου δραματικός. Η λυρικὴ μέθη βασιλεύει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. «Όλα σχεδὸν τὰ πρόσωπα εἶνε ποιηταί, φιλόσοφοι, αὐτοπαρατηρηταί, συζητηταί, φέροντες. Ομιλοῦν δπως διμιλεῖ δὲ κ. Παλαμᾶς, εἴτε δταν συνθέτη νῦμνους, εἴτε δταν πραγματεύεται θέματα αἰσθητικά. Η ίδια γλῶσσα, ή ίδια φρασεολογία, δὲ ίδιος οἰστρος, δὲ ίδιος ρυθμός. Τὸ δρᾶμα σχεδὸν δλόκληρον εἶνε ἔμμετρον, καὶ δὲν ἔχει κανεὶς παρανὰ τὸ χωρίσῃ εἰς στίχους:

*Καὶ τόδο γκαρδιακὰ κὶ ἀφρόντιστα χαιρόμοντα,
Οὐ ποτὲ δέ μου ἀπλεύψει,
Στὸ πανγῆνοι μέσα τὸ θεότελλον,
Ο ἀπογαμές τοῦ δητοῦ μον*

(Τρισεύγενη)

*'Eou δὲν εἶσαι γὰρ τὰ κλαῖς γιατὶ
Μαζί σου κλαίει δὲ κόσμος ὅλος!*

(Ποθούλα)

καμμίαν ἀπὸ τὰς μυστηριώδεις τῆς καὶ περιπαθεῖς συγεντεῦξις μὲ τὸν Πέτρον Φλόρην,— ὡς τί ὥραιά ποῦ θὰ ἔτο! — οὕτε εἰς τὸ Πανηγύρι δπου ἀνατέλλει ὡς ἥλιος καὶ χροεύει μὲ τὸν Κάραλην, καὶ δπου ὁ Νίκαρος, μεθυσμένος χωρὶς κρασί, σπάζει τὸ βιολί του στὰ πόδια της: οὕτε εἰς τὴν τελευταίαν καὶ σπαραγκικὴν σκηνὴν μὲ τὸν ἀνδρα της, ἐπὶ τῆς δποίας θὰ ἐβάσιζεν ὅλην τὴν ἐντύπωσιν κάθε ἀληθινὸς δραματικὸς οὕτε ἐπιτέλους εἰς τὸν πραγματικῶς ὥραιον καὶ ποιητικὸν θάνατον της. 'Αναγνωρίζω, δτι σκοπίμως κ' ἐν ἐπιγνώσει τελείᾳ ὁ ποιητής ἔκαμε τὴν ἥρωΐδα του ν^ο ἀποθηκήσκη

ἐπρεπε νάκούωνται. Συχνότατα είνε ἡ ἴδεα τοῦ ποιητοῦ, ἡ δποία ἐπρεπε νὰ λανθάνῃ κάτω ἀπὸ ἄλλα λόγια, πολὺ διαφορετικά ἀλλοῦ είνε ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀκροατοῦ, τὸν δποῖον δ ποιητῆς δὲν ἐπρεπε νὰ προλαμβάνῃ· ἀλλοῦ είνε τὸ σχόλιον τοῦ κριτικοῦ, τὸ δποῖον μόνον εἰς τὸ περιθώριον τοῦ δράματος θὰ είχε τὸν τόπον του. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, δικριτικὸς δ δποῖος ηθελε νάναλύσῃ τὰ πρόσωπα τῆς «Τρισεύγενης», δὲν θὰ ησθάνετο τὴν παρουσιαζόντα δυσκολίαν: δὲν θὰ είχε παρὰ νάντιγράψῃ τοὺς μονολόγους των. Τὰ μάτια των είνε διαρκῶς ἐστραμμένα πρὸς τὰς σκοτεινοτέρας ἀβύσσους τῆς ὑπάρξεως των, καὶ ἀλλοῦ δὲν κάμνουν παρὰ νάναλύσυν καὶ νάνατέμουν τὴν ψυχήν των, χωρὶς λάθος, χωρὶς δισταγμόν. Οἶουδήποτε φιλοσόφου ἡ αὐτοπαρατήρησις καὶ ἡ αὐτοεπίγνωσις ἀχριτῷ πρὸ τοῦ χαρίσματος τῶν ἀλούκων αὐτῶν ἀνθρώπων, οἱ δποῖοι ζοῦν εἰς μίαν ἐλληνικὴν ἀκρογιαλιάν, πρὸ σαράντα χρόνων. 'Αλλ' εἰς τὰ ἔργα τῆς μεγάλης Τέχνης δὲν γίνεται ἔτσι. Οἱ ἀνθρώποι ἔκει, δπως καὶ εἰς τὴν ζωὴν, ἐξηγοῦνται ἐμμέσως διὰ τῆς δράσεως καὶ διὰ τῶν λόγων, — εἴτε ἀπλῶν δπως εἰς τὰ νεώτερα δράματα, εἴτε τορνευμένων δπως εἰς τὰ ἀρχαιότερα, — οἱ δποῖοι συνοδεύουν τὴν δρᾶσιν, χωρὶς σκοπὸν αὐτοεξηγήσεως. Ή φιλοσοφία δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰ δραματικὰ ἔργα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξέρχεται ἀπὸ αὐτά καὶ ἡ ποίησις δὲν τὰ παραγεμμέει ἐκ προμελέτης, ἀλλ' ἀπειπαντίας ἀναβλύζει ἐκ τῆς πραγματικότητος των. Ἐχει καὶ τέτοια εὑτυχῆ μέρη εἰς τὴν «Τρισεύγενην» δ κ. Παλαμῆς. Ή Ποθούλα, εἰς τὴν τελευταίαν πρᾶξιν, φωνάζει πρὸς τὸν κόσμον δ δποῖος κατακλύζει τὸ λιακωτό, ἐνῷ μέσα ψυχομαχεῖ ἡ Τρισεύγενη: «'Αέρα - θέλει, λέει, φῶς. Μὰ μὴ μαζώνεστε ἔτσι. Τόπο κάμετε λιγάκι. Ποῦ ἀέρας καὶ ποῦ φῶς μ' ἐσάς!» Τ' ἀπλᾶ, τ' ἀπλούστατα, τ' ἀληθινὰ ἀυτὰ λόγια, τὰ δποῖα δμως ἔχουν τόσον νόημα, τὰ προτιμῶ ἀπὸ δλας ἐκείνας τὰς πολυπλόκους καὶ σοφὰς ἀναλύσεις τοῦ Πέτρου Φλώρη καὶ τῆς Τρισεύγενης. Ομοίως ἀπλᾶ καὶ φυσικὰ ὁμιλοῦν τὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου», τὰ δποῖα είνε κοινοί, ἀξεστοι χωρικοί· καὶ δμως τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» είνε ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα δοματικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς μας.

Ο βιολιτές Νίκαρος, μόνος αυτὸς ἥμι-
ποροῦσε νὰ ὀμιλῇ εἰς τὸ δρᾶμα, δπως ὀμιλεῖ.
Διότι αὐτὸς ἔκει - μέσα ἀντιπροσωπεύει ἔνα
ποιητήν, καὶ ἵσως τὸν ποιητὴν τὸν ἴδιον.
Ἐχουν ἀλήθειαν τὰ ὠδαῖα του λόγια, τὴν δποίαν

έχουν τὰ λόγια τῶν ἄλλων προσώπων, ἀκριβῶς διότι εἶνε ἐπίσης ὡραῖα. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν σφάλλω. διότι καὶ ὡς δραματικὸς ὁ κ. Παλαμᾶς ἀπομένει ὁ κατ' ἔξοχὴν λυρικὸς ποιητής. Δηλαδὴ κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἀντικειμενικός Καὶ δῆμος, ὅταν ἔγραφε δρᾶμα, ἔπειτε νὰ ἥτο κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἀντικειμενικός. 'Αλλ' εἶνε καιρὸς νὰ ἔλθω εἰς τὸ συμπέρασμα: «Η «Τρισεύγενη» εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ ὄντα δραιότερα, τὰ βαθύτερα, τὰ οὐσιαστικώτερα ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, ἀπόλλαυσις μοναδικὴ κάθε ἀναγνώστου, ὁ δποῖος διαβάζει τὸ βιβλίον μόνος. 'Αλλ' ὡς δρᾶμα, ὅταν ἥμελησα ἐγὼ νὰ τὸ παξῶ εἰς τὸ ἰδικόν μου θέατρον, — τὸ δποῖον ὑποτίθεται διότι ἔχει τελειοτέρους αηχανισμοὺς ἀπὸ τὴν «Νέαν Σκηνῆν», — εἰδα ὅτι ὁ θεατής, ὁ δημιούρος (foule) ὁ συγκροτῶν ἔνα μόνον ἄνθρωπον, μίαν ψυχὴν ἀθροιστικὴν, τὸ ἥκουσε μὲ ψυχρὸν σεβασμόν. Τὸ δρᾶμα εἶνε ἔφορον τέχνης, πλασμένον οὕτω πῶς, ὥστε νὰ συγκινῇ δχι μεμονωμένους ἀναγνώστας, ἀλλ' ἀδιάδικα θεατῶν. 'Ολοι δὲν ἔχουν αὐτὴν τὴν ἴδιοτρυπίαν. 'Ο κ. Παλαμᾶς πιθανὸν νὰ τὴν ἔχῃ, καὶ νὰ τὴν ἀναπτύξῃ εἰς τὰ ἄλλα του δράματα, τὰ δποῖα ἀναγγέλλει εἰς τὸν πρόλογον τῆς «Τρισεύγενης». 'Αλλὰ πρέπει πρῶτα νἀναγνωρίσῃ μερικὰς ἀλληθείας, τὰς δποίας φαίνεται περιφρονῶν. 'Οσον μορφάζει πρὸς κάθε κανόνα δεσμεύοντα τάχα τὴν ἐλευθερίαν του, κ' ἔξανίσταται καὶ ἀναφωνεῖ πεισματικά: «Καὶ εἰς τὴν θά πη ἀντικειμενικόν; καὶ τί τὴν θά πη ὑποκειμενικόν; καὶ τί τί πη θέατρον; καὶ τί τί πη κοινόν; καὶ τί τί πη δρᾶμα; ὁ ποιητὴς εἶνε ἐλευθερος!» — θὰ ἔξακολουθῇ νὰ εἶνε μέγας λυρικός, ἀλλὰ δραματικὸς πολὺ διλίγον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΕΝΟΠΟΥΔΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΚΩΝ/ΛΕΩΣ

Οἱ ἀναγνῶσται τῶν ἀγαπητῶν «Παναθη-
ναίων», δὲν πιστεύω νὰ ḡσθάνθησαν τὴν
Ἐλλειψιν τῶν ἐκ Κων)πόλεως ἐπιστολῶν, ἀλλ'
ἢ ἡ γράφουσα δμολογεῖ, δτι πολὺς ἐπέφασε και-
ρὸς ἀπὸ τῆς τελευταίας της.

Τὸ φθινόπωρον μᾶς χαρίζει τὰς δροσερὰς
καὶ εὐώδεις ἡμέρας του.

Αλλ' ή χρεισνή ήμέρα, κυριολεκτικῶς ἔξω-
γονήθη ἀπὸ τὸ ἥρεμον θάλπος τῆς διμιλίας
τοῦ κ. Βικέλα, εἰς τὸν φιλολογικόν μας σύλ-
λογον.

κήν στέγην, έχουσε και ἔκει τὸ πένθος μὲ τὸν θάνατον τῶν δύο τὸν νίδων εἰς διάστημα μηνῶν μόνον. Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ καλλιτέχνου ἀνεκόπη ἐπὶ πολὺ. Τὸ σπίτι τοῦ ἐβίηκεν ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ ἀπὸ τὰ δάκρυα. Καὶ τώρα ἀκόμη ποὺ ἡ τύχη ἥλλαξε τῆς ζωῆς τοῦ τὴν δψιν, ἀπομένει ὁ Μενιέ ὁ ἀπόλον; καὶ ἀπέριτος ἐργάτης τοῦ μαρμάρου, ὁ ἔνος πρὸς τὰς κοσμικὰς συνηθείας καὶ τὴν ἐπίδειξιν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ο κ. Μ. Χέλμπικ κατέγινε εἰς τὴν μελέτην τῶν ὄρχαίων ἀγγείων ὅπως σπουδάσῃ ἕξ αὐτῶν τὰ τῶν ὅμηναίων ἵτεπόν. Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ αὐτῆς ἑκδόθεισης ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ Ἀθηναῖοι ἵτεπεῖ», ἔξαγεται, ὅπως γράφει ὁ κρίνων τὸ ἔργον εἰς τὴν Ἐπιθεώρησιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὅτι ἔως τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰώνου τὰ ἵτεπον τὸν Ἀθηναῖον δὲν εἶναν πραγματικὸν ἵτεπόν, ἀλλὰ πεζικὸν μεταβαίνον ἔφιππον μέχρι τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὅπου ὁ στρατιώτης ἀφιππεῖ διὰ νὰ πολεμήσῃ ὅπως ἀλλοτε οἱ ὅμηρικοι ἥρωες κατέβαιναν ἀπὸ τὸ ὄρμα των. Ὁ πλούσιος ὄπλητης ἔχει δύο ὑπονούς, ἔνα διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἔνα διὰ τὸν ὑπηρέτην του. Ὁ μετριός περιουσίας ἔχει ἔνα μόνον ὑπηρέτης τότε ἀκολουθεῖ πεζὸς ἢ ἀνεβαίνει εἰς τὰ ὄπισθια τοῦ ὑπονού. Διαρκούσης τῆς μάχης ὁ ὑπηρέτης φυλάττει τὸν ὑπονού τοῦ κυρίου του λαμβάνει ὅμως μέρος εἰς τὴν καταδωξιν τοῦ ἔχθρον, εἰς ἐξαιρετικάς δὲ περιστάσεις καὶ εἰς τὴν μάχην. Τὸ κείμενον συνοδεύεται ἀπὸ πολλὰς εἰκόνας.

ΤΟ Τίτλον «Ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Σικελίας» ἔξεδόθη εἰς τὸ Λονδίνον ὡραῖος εἰκονογραφημένος τόμος τῶν νομισματολόγων ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ G. F. Hill. Τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο βιβλίον ἔχει τὸ προσόν διὰ εἰναὶ ἐκλαϊκευμένον. Ὁ συγγραφεὺς δίδει ἀρκούντως πλήρη τοῦ ὄρχαίου νομίσματος τῆς Σικελίας ἰστορίαν, τὴν ὅποιαν διαιρεῖ εἰς πέντε περιόδους, προτάσσει δὲ εἰσαγωγὴν ἐπὶ τῆς ἰστορίας τῆς νήσου καὶ παραδέτει ἐν τέλει βιβλιογραφίαν καὶ κατάλογον τῶν νομισμάτων τῆς Μάλτας καὶ τῆς Παντελλάριος.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΓΡΑΦΩΝ περὶ ἀνίας ὁ ἀκαδημαϊκὸς Αἰμπλιος Φαγκὲ ὑπόδεικνύει ὡς ἀντίδοτον τὴν δρᾶσιν, τὴν ἐνεργὸν ζωὴν. Λἱ διακεδάσεις εἶναι κεναὶ, κενότεραι ἀφ' ὅτι φαντάζεται ὁ ἀνθρώπος. Χρείαζεται κατὰ τῆς ἀνίας διαφορῆς ἐνέργεια, ἀκολουθοῦσα πάντοτε τὴν ἴδιαν διεύθυνσιν, τείνουσα πρὸς ἔνα σκοπὸν τέλον ὅποιον εἶναι ὁ ἀδύνατον νὰ φθάσωμεν. Λοτὴ εἶναι ἡ ἀληθῆς θεραπεία τῆς ἀνίας.

Μὲ ἄλλας λέξεις πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ ἔχῃ μίαν μανίαν. Μίαν μανίαν οίανδήποτε. «Υπάρχουν τόσαι καὶ τόσαι. Ἡ μανία τῆς συλλογῆς εἰκόνων, γραμματοσήμων, ἰστοριῶν ἀντικειμένων. Ὁ καλλιτέχνης δυνατὸν νὰ πλήρη ἀλλὰ ὅταν καταληφθῇ ἀπὸ τὴν μανίαν π. χ. νὰ ὑπερθῇ τοὺς συναδέλφους του εἰς τὴν παραγγήν. τότε δὲν φοβεῖται πλέον τὴν ἀνίαν. Ὁ Βίκτωρ Οὐργάκιος βεβαίως ἐπροστάθης, γέρων πλέον, νὰ γράψῃ περισσότερους στίχους ἀπὸ κάθε ἄλλον Γάλλον ποιητήν. Ὁ Βοιταΐρος ὅταν ἐλέγει: «ἡ ζωὴ εἶναι βραχεῖα ποινὴν φθάση κανεὶς εἰς τὸν ἐβδομηκοστὸν τόμον του πρέπει νὰ τὰ μαζεύῃ» εἰλές σκοπὸν βέβαια νὰ γράψῃ περισσότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον εὑρωπαῖον συγγραφέα.

Ἐκλέξετε μίαν μανίαν σύμφωνον μὲ τὴν φύσιν σας καὶ θὰ ἔχετε μίαν βεβαιότητα νὰ νικήσετε τὴν ἀνίαν.

Ἄδιάφορον ἀνὴρ μανία αὐτὴ εἶναι ματαία, ἀνὴρ εἶναι γελοία. Ἄρκει ὅτι θὰ γίνη πάθος διὰ σᾶς καὶ θὰ σᾶς σώσῃ.

ΑΠΟ ήμερων ενδιέσκεται εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ Ἀμερικανὶς διχοτομίας Μίς Δέγκαν, τῆς δοποίας τὴν ἐπιτυχίαν ἐν Βερολίνῳ ἐδημοσιεύσαμεν μετὰ τῆς εἰκόνος τῆς εἰς τὸν προηγούμενον τόμον τῶν «Παναθη-

Μίς Δέγκαν.

νίων». Αἱ ἀδηναῖαι ἐφημερίδες καθ' ἡμέραν παρέχουν πληροφορίας περὶ τῆς καλλιτέχνιδος. Λέγουν ὅτι θὰ χορευῃ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βάκχου ἐνάπιον μικροῦ ἀριθμοῦ θεατῶν, κατόπιν εἰς τὸν «Παρνασσόν» καὶ ἄλλα. Ἐν τῷ μεταξὺ χάριτολογεῖ ἡ ἀδηναῖκη εὐφυΐα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις καὶ βαθμούς. Περιμένομεν ὅπωσδήποτε τὴν ἀπὸ σκηνῆς ἐμφάνισιν τῆς Μίς Δέγκαν, ἡ οποία εἶς τόσα μεγάλα θέατρα ἐνθουσιάσει καὶ ἐγοήτευσε, καὶ ἀναδημοσιεύσουμεν σήμερον τὴν εἰκόναν της ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ξαναπούντωμεν την περιέργειαν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἀναπαριστῶντες αὐτὴν εἰς διαφόρους καλλιτεχνικὰς στάσεις.

ΕΞΕΤΑΖΩΝ τὰς ἀσθενείας τῶν λαῶν δὲ Δρ Βρίτον, ὅπως ὁ ἱατρὸς ἔξετάζει τὸν ἀσθενῆ του, καὶ θίγων τὸ ζῆτημα τοῦ γάμου λέγει μεταξὺ ἀλλων: «Ἐναὶ θῆνος, ὅποιονδήποτε, ὁφείλει νὰ αὐξάνῃ κατ' ἀριθμὸν ἔαν δὲν θέλῃ νὰ ὀπισθοδοκήσῃ καὶ νὰ παρακάσῃ· καὶ ὁφείλει νὰ αὐξάνῃ ὅχι μόνον διὰ τοῦ ἐποικισμοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν γενήσεων. Εἰναιὶ ἀρχὴν θεμελιώδης, κυρωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἰστορίαν, δτοὶ οἱ γονεῖς ὁφείλονται νὰ ἔχουν περισσότερον ἀπὸ δύο παιδιά. Συμφώνως μὲ λεπτομερεῖς στατιστικάς, κάθε ζεῦγος πρέπει νὰ παρέχῃ τέσσερα τούλαχιστον παιδιά διὰ νὰ μὴν ἐλαττόνται νὰ διλικούς πληθυσμὸς ἀλλὰ νὰ μένῃ ἀπλῶς στάσιμος. Τὸ γεγονός αὐτὸν βασίζεται ἐπὶ στατιστικῶν ἐπὶ ἐκατομμαριών μοναδικὸς ἐπὶ συμμετρίᾳ καὶ μεγέθει διμορφολογίας πεντοκ., τὸν ὅποιον εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ ἐπισκέπτονται ἀναδέσαντες τὸ βάρος τοῦ σώματός

μότης τῶν παιδιῶν ἀφαειδεῖ τούλαχιστον τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ, οὕτως ὅστε ἀπὸ τέσσερα παιδιά μένον τρία ὑπάρχουν δὲ καὶ περιπτώσεις στερότητος ἢ ἀσθενειῶν αἱ ὄποιαι ἀναστέλλουν τὴν γονιμότητα μερικῶν γάμων. Πρέπει νὰ λογαιάσωμεν ἐπίσης τὸν πρόωρον θάνατον ἐνός τῶν συζύγων. Συμπέρασμα δλων τούτων εἶναι, ὅτι ἀνὴρ εἶναι ἔνας ἔνθιστος ταναδρεύοντο καὶ ἀνὴρ οἱ γάμοι ἀπέδιδαν τέσσερα παιδιά, τὸ ἔθνος θὰ ἔμενε στάσιμον. Πρός ἐπίτευξιν λοιποὶ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τῶν γεννήσεων σοβαρά.

Εἰς τὴν Αμερικήν καὶ τὴν Γαλλίαν αἱ γεννήσεις ἐλαττόνονται αἰσθητῶς. Καὶ ἀλλοῦ ὅμως συμβαίνει τὸ αὐτό. Εἰς τὴν νήσον Φορμόζαν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν Ιαπωνίαν, ἡ γυναικαὶ χάνει ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀνδρῶν ἔαν πρόωρον θάνατον ἐνός τῶν συζύγων. Συμπέρασμα δλων τούτων εἶναι, ὅτι ὅλοι οἱ γάμοι ἀπέδιδαν τέσσερα παιδιά τοῦ σοβαρού στοφαρίου. Τὸ ιδιόν συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Κίναν

Τὸ πεῦκο τοῦ Λογοθέτη

Εἶναι γνωστὸς ὁ ἀπὸ αἰώνων ἐν Κέας εἰς Ἀθήνας μεταφυτευθεὶς καλλιέργειας Χωματιανοῦ, καὶ Λογοθέτου δόνομαζομένης, ὡς ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τίτλου τοῦ ζεῦν τῶν κατάστασιν. Η χώρα ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς φορολογίας. — Ο γερμανικὸς προϊτολογισμὸς παρουσιάζει ἐπίσης ἐλεύθεριμα. — Η κατάστασις αὐτὴ ἡρχισεν ἀπὸ τὸ 1900. Εἰς τὴν χρήσιν τοῦ 1902 ὑπάρχει ἐλλειμμα 60. ἐκατομμυρίων ἀλλ' ἡ Γερμανία ἔχει σιδηροδρόμους 30,000 μίλων, οἱ δόποι της ἀποφέρουν 662 ἐκατομμύρια ἐτησίας. — Εὖν ὁ ἵπατος προϊτολογισμὸς παρουσιάσεται τὸ 1896-97 ἐλλειμμα 9 ἐκατομμυρίων, ἀλλ' ἡ Ιταλία μόνη ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐπήρχεται διὰ τῶν ιδίων της οἰκονομικῶν πόρων εἰς τὴν ἐκπροσατέαν τῆς Ἀφρικῆς. — Η Ιαπωνία ἔχει ἄλλου ἐπιβάλλει εἰς τὸν κατοίκους της τὸ τρίτον μόνον τῶν ἐπιβαλλομένων ἐν Γαλλίᾳ φόρων.

Εἰς πόλαιμα ἐποχὴν η οἰκογένεια, ὡς ἐκ τῆς συγγενείας της μετά τοῦ ηγεμονικοῦ οἴκου τῶν Ταρωνίτων,

Τὸ πεῦκο τοῦ λογοθέτη

τοῦ ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐγκατασταθέντος ἐν Αθήναις, καὶ ὡς ἐκ τῆς μετά τῶν ξένων σχέσεως της, ἀπέκτησε ίσχυν μεγάλην καὶ πλούτον.

Τῶν Λογοθέτων τούτων μέγια κτήματα κενταὶ μεταξὺ Χαλανδρίου καὶ Μαρούσιοῦ, διαχωριζόμενον ὑπὸ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν — Κηφισιάς. Εἰς τὸ κτήμα τοῦτο ἔκτασιν καὶ οἱ οἰκογενεῖαι τάφοι τῆς οἰκογενείας εἰς ἔκτασιν σιωπήλην, καταφυτόν ἀπὸ κυαρίσσια. Μεταξὺ τοῦ νεκροταφείου καὶ τῶν οἰκιῶν τοῦ κτήματος ὃπου τὰ ἐκλεκτότερα ἀμπτέλια, ὑπάρχει ὁ ἀνώτερος εἰκόνων μοναδικὸς ἐπὶ συμμετρίᾳ καὶ μεγέθει διμορφολογίας πεντοκ., τὸν ὅποιον εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ ἐπισκέπτονται ἀναδέσαντες τὸ βάρος τοῦ σώματός

των εἰς ζῆντα, τὰ ὄποια ἔτυχε νὰ ἔχουν περισσότερα πόδια καὶ ὀλιγώτερον νοῦν.

Οἱ ἀναγνῶσται μας ὑπὸ τοὺς εὐλαβεῖς προσκυνητὰς θ' ὀναγραφίσουν βεβαίως τοὺς ἀγαπητοὺς συνεργάτας τῶν «Παναγίων», κ. κ. Ν. Επ., Π. Νβ., καὶ Δ. Γρ. Κ. εἰς τὸν ὅποιον διφεύλομεν καὶ τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά :

Εἰς τὴν «*Revue des Deux Mondes*» ὁ Raphael - Georges Lévy γράφει περὶ τοῦ περιέργου φαινομένου ὃτι ἡ πόλις μερικῶν κρατῶν διπλαῖς τῆς Ιταλίας καὶ τῆς Ιαπωνίας κρατούνται ἐν ὅπῃ ἐναντίας ἐλαττοῦνται ἡ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας. — Τὸ ἐπίτησον ἐλλειμμα τοῦ γαλλικοῦ προϊτολογισμοῦ εἰναι 40 ἐκατομμύρια. Τοῦ 1903 ἐλλειμμα εἶναι 40 ἐκατομμύρια. — Τῆς Ἀγγλίας ἔξι ἄλλοι ὥριον μερικοῦ μικρού πάγια εἴπερνται κάτω τῶν 90. Ἀλλὰ καὶ οἱ διάφοροι δῆμοι μὲ τὰς ἀλλεπαλτήσουσι χρηματικάς αἰτήσεις τῶν δυσχεραίνουν τὴν κατάστασιν. Η χώρα ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς φορολογίας. — Ο γερμανικὸς προϊτολογισμὸς παρουσιάζει ἐπίσης ἐλεύθεριμα τοῦ 1896-97 ἐλλειμμα 9 ἐκατομμυρίων μερικῶν μόνη ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐπήρχεται διὰ τῶν ιδίων της οἰκονομικῶν πόρων εἰς τὴν ἐκπροσατέαν τῆς Ἀφρικῆς. — Η Ιαπωνία ἔχει ἄλλου ἐπιβάλλει εἰς τὸν κατοίκους της τὸ τρίτον μόνον τῶν δυνατών μερικῶν πόρων. — Η Ιαπωνία ἔχει σιδηροδρόμους 30,000 μίλων, οἱ δόποι της ἀποφέρουν 662 ἐκατομμύρια ἐτησίας. — Εὖν ὁ ἵπατος προϊτολογισμὸς παρουσιάσεται τὸ 1896-97 ἐλλειμμα 9 ἐκατομ

νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὁδηγὸς ὑποδεικνύων τί πρέπει νὰ διαβάζῃ κανεὶς εἰς κάθε κλάδον χωριστὰ διὰ ν' ἀποκτήσῃ ἀσφαλῶς τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις.

Ἐφημερίδες :

Ἡ «Ἐστία» ἔξακολουθεῖ τὴν σειρὰν σκιαγραφιῶν τῶν μεγάλων ἡθοποιῶν. Περὶ τῆς Ριστόρι γράφει :

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Ριστόρι ἀπὸ τῆς συηπῆς Παρισινοῦ θεάτρου ἀποτελεῖ ἴδιαίτερον ὄλως κεφαλαίον τῆς θεατρικῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα.

Ἐνεργανισθεὶς τῷ 1855 ἀπὸ τῆς σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας ὅλγας μόνον ἥμερας μετὰ περιφανῆ θριαμβον τῆς Ραχῆλ.

Τὸ κοινὸν ἔξετίμησε μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν Γάλλων τὸ τάλαντον τῆς ξένης ἡθοποιοῦ. ἦτις ἔπαιξεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς. Ἡτο ἀληθῆς θριαμβος ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς καὶ ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ἀντίδρασιν, ἦτις ἥξατο νὰ γεννᾶται κατὰ τὸν μεσουρανοῦντος ἀστέρος τῆς Ραχῆλ.

Αἱ εἰκόνες τῆς Ἰταλίδος τραγῳδοῦ ἐπωλοῦντο κατὰ χιλιάδας, ὁ Λαμαρτίνος ἔγραψε πρός αὐτήν ποίημα καὶ σύσωμος ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος ἔτρεχεν εἰς τὰς παραστάσεις τῆς.

* *

Ἐγράψεις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ριστόρι πρὸς τὸν σύγχρονό της :

Ἐπρεπε νὰ εἰσαι ἐδῶ διὰ νὰ ὑπερηφανεύθῃς διὰ τὴν σύγχρονό σου. Ἐπρεπε νὰ ἰδῆς ἔνα θρίαμβον εἰς τὸ θέατρον τοῦ Μολιέρου διὰ νὰ ἐννοήσῃς ὅτι ὑπάρχουν περιγραμματικαὶ εὐγενεῖς καὶ ἄλλα πλήν ἐκείνων, τὰς ὅποιας ἐκέρδησαν οἱ πρόγονοι μας».

Πρὸς τὸν Λεγκουρέ, ὃστις ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμέρων τῆς ἀφίξεως τῆς προσεκολλήθη εἰς τὸν νέον ἀστέρα καὶ εἰς τὸν Μοντανέλλη, ὃστις τὴν συνάδεσνεν ἐξ Ἰταλίας, δὲν εὑρίσκει λόγους διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς διὰ τὴν ὑποδοχήν, τῆς ὅποιας ἔτυχε.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὴν 24 Σεπτεμβρίου ἐτελέσθησαν ἐν Δαρμστάτῃ οἱ γάμοι τοῦ πρίγκηπος Ἀνδρέου τῆς Ἑλλάδος μετά τῆς πριγκηπίσσης Ἀλίκης τοῦ Βάττεμπεργ. Ἡ Διεύθυνσις τῶν «Παναθηναϊῶν» καθυποβάλλει εἰς τὸ ὑψηλὸν ἡενγος τὰς θερμάς εὐχάς της

Τὸ πάνοραμα τοῦ Ζαπτείου, τὸ δόπιον ἔξησε ἐπὶ ἐπιταετίαν ὀλόκληρον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ πάρκου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ὁλυμπιακῶν Ἀγώνων. μεταφέρεται εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἐπὶ τῇ εὐκαριότητι ταῦτη δημοσιεύομεν τινὰς ἐκ τῶν ὥραιῶν ἀπόφεων τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Γιάννη Καμπύση ἀνέθεσεν εἰς τὸν γλύπτην κ. Θωμᾶν Θωμόπουλον τὴν κατασκευὴν μνημείου τοῦ πέρσουν ἀποθανόντος ποιητοῦ. Ὁ κ. Θωμόπουλος ἐπεράτωσεν ἡδη τὸ πρόπλασμα. Τὸ μνημεῖον παριστᾷ τὴν Δόξαν πετλοφόρον καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς συνθέσεως μεταξὺ τῶν κυπαρίσσων διαφαίνεται ἀριστοτέλης ἡ μορφὴ τοῦ ποιητοῦ.

Εἰς ἓν ἀρθρον τοῦ ὁ γάλλος κ. Μπρεάλ κάμνει λόγον περὶ γλωσσικοῦ φαινομένου τὸ δποῖον ἀποκαλεῖ ἀντομηματικού. Εἰς τὸν «Ομηρον π χ., λέγει, ὅταν ἀπαντήσωμεν ἔνα ὄγμα μὲ τὴν κατάληξιν σκω εἰναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι νὰ εὑρώμεν ὀλίγον παρακάτω καὶ ἄλλα ὅμοια.

Κατὰ τὴν προσεγή καλλιτεχνικὴν περιοδείαν τοῦ δοκιμαστή ὁποιος πρώτον σταθμόν του τὰς Ἀθήνας.

Ἡ ἐν Βόλῳ ἐφημερίς «Τύπος» τοῦ κ. Δημ. Α. Τσιμπούκη, ἤρχισε ἀπὸ τῆς 24 Σεπτεμβρίου νὰ ἔκδι δεται καθ' ἐκάστην. Ὁ κ. Τσιμπούκης νεωτεριζει στολίζει τὸ φύλλον του μὲ διαφόρους εἰκόνας τοπίων ἐλληνικῶν καὶ προσωπογραφιῶν.

Τὴν πρώτην Ὁκτωβρίου ἐτελέσθησαν εἰς τὸ Βερολίνον τὸ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ Ριχάρδου Βάγνερ. Λί ἔορται ἡσαν πάνδημοι παρὰ τὴν ἀντίπραξην πολλῶν Γεύματα, συγαυλιαί, παραστάσεις ἀπετελεσαν τὸ πρόγραμμα τῶν ἐορτῶν.

Ἐδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου διὰ τὴν ἀρχομένην χειμερινὴν ἐποχὴν. Αἱ παραστάσεις θ ἀρχίσουν τὴν πρώτην Νοεμβρίου μὲ τὴν τριλογίαν τοῦ Αἰσχύλου «Ορέστεια»—εμμετρος μετάφρασης τοῦ κ. Γ. Σωτρούδην. Θ' ἀκολουθήσουν· Τὸ χειμωνιάτικο παραμύθι τοῦ Σαιξῆπηρ—μετάφρασης τοῦ κ. Δ. Κακλαμάνου, ἡ «Μόννα· Βάννα» τοῦ Μαίτευληγ μετάφρασης τοῦ κ. Γε. Ξενοπόντου—ἡ δημοσιεύθεισα εἰς τὰ «Παναθηναϊα»—ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Μάνου, «Οἱ Ισαυροί» τοῦ κ. Κλ. Ραχαβῆ, «Τὸ παιδί» τοῦ κ. Γ. Τσοκοπούλου, «Τὸ μαγεμένο ποτῆρι» τοῦ κ. Ι. Πολέμη, ὁ «Οἰδίπους Τήραννος» τοῦ Σοφοκλέους, ἔμμετρος μετάφρασης τοῦ κ. Λ. Αγγέλου Βλάχου, ἡ «Μερόπη» τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη καὶ ἄλλα.

NEA BIBLIA

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ὑπὸ Βασιλείου Μητροπολίτου Ἀγγιάλου.—Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΕΠΟΠΟΙΑ ὑπὸ Schlumberger, μετάφρασης Σ. Βουτυρᾶ.—Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ὑπὸ Αδόλφου Γάσταρη μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Αγγέλου Βλάχου. Τόμος Δεύτερος. Ἡ Ιταλικὴ Λογοτεχνία τῶν χρόνων τῆς Αναγέννησεως. Τεῦχος Γ'.—Βιβλιοθ. Μαρασλῆ ἀρ. 212. —Ἐν Αθήναις Τάποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Ξενοφῶντος, τὰ δύο πρῶτα βιβλία διηγημένα εἰς μεθοδικὰς ἐνότητας κατὰ τὰς ἐπισήμους διδηγίας τοῦ Υπουργείου τῆς Παιδείας μετά μαθητικῶν σχολίων σχεδίων μαχῶν, εἰκόνων καὶ γεωγραφικοῦ πτυχακοῦ ὑπὸ Κυριάκου Κοσμᾶ Δ. Φ.—Αθῆναι Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» Ι. Κολλάρου 44 δόδος Σταδίου 1903, σχ. 160 δρ 2.—

ΤΙΜΩΝΑΣ Ο ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ Λουκιανοῦ μετάφρασης Ηλίᾳ Π. Βουτιεύδη. Βιβλιοθήκη τοῦ Νουμᾶ ἀρ. 1.—Αθῆναι 1903 τυπογρ. Αθαν. Γ. Δεληγιάννη.

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ ὑπὸ Γ. Βλαχογιάννη. Τόμος Α'. φυλλάδιον τέταρτον. Περιέχει δημήματα, ποιήματα φυλολογικά διάφορα. Αθῆναι 1903 τυπογραφεῖον Γ. Σ. Βλαστοῦ.

DAS MITTELGRIECHISCHE FISCHBUCH von Karl Krumbacher — München 1903, Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften.

BYZANTINISCHE ZEITSCHRIFT herausgegeben von Karl Krumbacher, 12th Band Leipzig, Druck und Verlag von B. G. Teubner 1903.